

2012–2023 Yılları Arasında Adana’da Çekilen Filmlerin Ulusal Dağıtım ve Gösterim Pazarındaki Yeri*

The Status of The Films Shot in Adana Between 2012 and 2023 in the National Distribution and Exhibition Market

Batukan CEYRAN** Aydın ÇAM***

Araştırma Makalesi Research Article

Başvuru Received: 03.10.2024 ■ Kabul Accepted: 17.01.2025

ÖZ

Bu araştırmayla iletişim ve kültürel çalışmalar bağlamında, Adana ve Adanalıların 2000 sonrasında Türk sinemasındaki işlenişinin nicel yönlerini soruşturmak amaçlanmıştır. Çalışmada, en az bir sekansı Adana’da 2012–2023 yılları arasında çekilen 32 filmin Türkiye dağıtım ve gösterim pazarındaki yeri incelenmiştir. Çalışma kapsamında öncelikle, ilgili dönemde Adana’da çekilen 32 filmin verisi Box Office Türkiye ve IMDB veri tabanlarından derlenmiştir. Filmlerin yapım yılını, gösterim tarihini, hafta bazında gösterim sürelerini, biletli seyirci sayısını, hasılatını, yönetmenini, yapım şirketini ve dağıtımını gösteren veriler tablolara aktarılmıştır. Bu veri sayesinde filmlerin gösterim süresi, biletli seyirci sayısı ve hasılatındaki artış ve azalmalar takip edilmiştir. Bu filmlerin verileri Türkiye’de çekilen diğer filmlerle kıyaslanarak, 2012 sonrasında Türk film ekonomisinde Adana filmlerinin durumu ve Adana’da çekilen filmlerin dağıtım ve gösterim ekonomisindeki yeri hakkında nicel bilgi üretilmiştir. Çalışmayla, Adana’da çekilen anaakım filmlerle art-house filmler arasında dağıtım ve gösterim bağlamında önemli farklılıklar olduğu görülmüştür. Bununla beraber Adana’da çekilen filmlerin ekonomik hacmi, Türkiye dağıtım ve gösterim pazarında belirgin bir büyüklüğe ulaşmıştır. Çalışma aynı zamanda Adana’nın film yapım alanında da önemli bir ekonomik potansiyeli olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, şehrin bu potansiyelini yaratıcı endüstriler alanında değerlendirecek yeni akademik çalışmalara ve sektörel projelere ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Sinemada Adana, Film Ekonomisi, Film Dağıtımı, Yeniden-üretim, Kültür Endüstrisi

ABSTRACT

In the context of communication and cultural studies, this research aims to examine the quantitative aspects of the representation of Adana and its residents in Turkish cinema after 2000. Focusing on 32 films, each featuring at least one sequence shot in Adana, the study explores the position of these films within the distribution and exhibition market of Türkiye between 2012 and 2023. Data on these films, including the year of production, release date, weekly screening time, audience numbers, revenue, director, production company, and distributor, were collected from Box Office Türkiye and IMDB databases. This data was organized into tables to monitor trends in screening times, audience numbers, and revenue fluctuations. By comparing these films with others shot in Türkiye, the study provides quantitative insights into the economic position of Adana-based films within the Turkish film economy after 2012, particularly in terms of the distribution and screening economy. The findings reveal significant differences in terms of distribution and exhibition between mainstream and art-house films shot in Adana. Nonetheless, the economic footprint of films produced in Adana has grown significantly within the Turkish distribution and exhibition markets. Furthermore, the study highlights Adana’s considerable economic potential in film production. As a result, there is an urgent need for further academic research and sectoral initiatives to capitalize on the city’s potential within the creative industries.

Keywords: Adana in Cinema, Film Economy, Film Distribution, Re-production, The Culture Industry

* Bu çalışma, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü – Radyo, Televizyon ve Sinema Yüksek Lisans Programında, Doç. Dr. Aydın Çam’ın danışmanlığında Batukan Ceyran tarafından hazırlanan “2000 Sonrası Türk Sinemasında Adana: Yeniden-Üretim Çağında Sinema ve Kentsel İmaj İlişkisi” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Giriş: Sinemada Adana ve Kültür Endüstrisi Bağlamında Şehrin Yeniden-Üretimi

Adana’yı gösteren ilk yerli kurmaca film Muhsin Ertuğrul’un yönettiği *Şehvet Kurbanı*’dır (1940). Filmde, banka veznedarı olan Ahmet Barksever’in bir tahsilat için Adana’ya görevlendirilmesini takiben, önce tren yolculuğunda sonra da şehirde başından geçenler işlenir. 1950’lerden itibaren kimi zaman şehre dair görüntülere yer verilse de, Adanalılar çoğunlukla İstanbul’da yaşayan pamuk ağaları veya kabadayılar olarak Yeşilçam sinemasında temsil edilirler. Bu filmlerde Adana kısmen kullanılmıştır ve şehrin manzaraları sadece fon olarak filmlerde yer almıştır. Tümüyü Adana’da çekildiğini bildiğimiz ilk film, *İkisi de Cesurdu*’dur (Ferit Ceylan, 1963). Bu filmde Adana’nın Büyük Saat, Uğur Mumcu Meydanı gibi simgeleşmiş mekânları görülmektedir. Filmin başrolünde, Adana filmlerinin lokomotifleri olarak değerlendirebileceğimiz Yılmaz Güney vardır. Bu filmin ardından Yılmaz Güney’in ilk yönetmenlik deneyimleri olan, başrollerini de oynadığı, aynı anda çekilen *Pire Nuri* (1968) ve *Seyyit Han – Toprağın Gelini* (1968) filmleri izleyici karşısına çıkar. Yılmaz Güney daha sonra *Umut* (1969) ve *Endişe* (Şerif Gören, 1974) gibi filmlerle Adana’nın sinemasal imgesinin oluşmasına öncülük eder. Güney’in yönetmenliğini yaptığı bu filmlerde Adana, daha önceki sinemasal temsillerinden farklı olarak sınıfsal bir bağlamda ele alınır. Bu filmlerin anlatıları ağırlıklı olarak, pamuk tarımıyla uğraşan marabalarla elciler¹ ve toprak ağalarının karşılığı üzerine kurulmuştur. *Umut* filminde olduğu gibi, her ne kadar karakterler bu filmlerde şehirde yaşasalar da aslında kırsalın insanlarıdır. Köylerden göçen karakterlerin şehre uyum sağlayamaması ve fakirleşmesi onları, var olmaya çalıştıkları çelişkilerle dolu bir arafta bırakmıştır.

Orhan Kemal’in aynı adlı eserinden Erden Kırıl tarafından sinemaya aktarılan *Bereketli Topraklar Üzerinde* (1982) filminde de benzer bir eğilim vardır. Hem Orhan Kemal’in hem de Erden Kırıl’ın

gerçekçi üslubu, Güney’in ardından Adana’nın benzer bir temsille sinemaya aktarılmasını sağlar. Bir diğer Adanalı yazar Muzaffer İzgü’nün aynı adlı eserinden uyarlanan *Zıkkımın Kökü* (Memduh Ün, 1992) filmi için de bunun geçerli olduğu söylenebilir. Ne var ki *Zıkkımın Kökü*’nden sonra Adana, giderek sinemasal dünyanın dışına itilir ve 2012’ye kadar şehirde ulusal bir film çekilmez. Bu yıldan itibaren çekilen filmlerle, özellikle de *Küf* (Ali Aydın, 2012), *Adana İş* (Ali Adnan Özgür, 2015), *Deli Aşk* (Murat Dünder & Murat Kaman, 2017) ve *Benim Varoş Hikayem*’le (Yunus Ozan Korkut, 2017) Adana sinemalarda yeniden yer bulmaya başlar. 2012’den itibaren Adana’da çekilen filmlerin sayısı artsa da Covid-19 pandemisi ve ona eşlik eden ekonomik krizle beraber bu artış da sektöre uğrar. Ancak Adana, giderek artan popüleritesiyle sadece sinemada değil, televizyon ve dijital platformlarda da seyircinin görmek istediği bir coğrafyadır. Özellikle Netflix, YouTube, Gain ve BluTV gibi dijital platformlardaki dizilerde Adana’ya ve Adanalılara dair temsiller üretilmektedir.

Televizyonda yayınlanan ve olay örgüsü Adana’da geçen *Beyaz Gelincik* ve *Hanımın Çiftliği*’nin öncülük ettiği diziler şehrin temsiliinde önemli bir yer tutar. Her iki dizi de gösterildiği dönemde çok yüksek izlenme oranlarına ulaşmıştır. 2005–2007 dönemindeki iki sezonda, toplam 74 bölüm gösterilen *Beyaz Gelincik*, Adana’nın bu dönemde medyadaki ilk temsilidir. Adana’nın çeşitli yerlerinde çekilen dizi, merkezine Aslanbaş Ailesinin mülkiyetindeki pamuk tarlasını alır. *Beyaz Gelincik*, çekildiği yılların Adana’sını sosyo-ekonomik bir perspektiften izleyiciye sunar. 2009–2011 dönemindeki iki sezonda 70 bölüm gösterilen *Hanımın Çiftliği* de *Bereketli Topraklar Üzerinde* filmi gibi, Orhan Kemal’in aynı adlı romanından uyarlanmıştır. Dizi, Adnan Menderes’in iktidarındaki 1950 döneminin Adana şehrini sosyo-ekonomik olarak izleyiciye yansıtmaktadır. *Hanımın Çiftliği* yaklaşık 1.800.000 TL’lik bütçesi ile çekildiği dönemin en maliyetli yapımlarından biri olmuştur.

1 Elciler toprak sahiplerine, pamuğun toplanması için marabaları veya ırgatları, yani tarım işçilerini bulan kişilerdir. İşverenle işçiler arasında aracılık ederler ve buldukları işin karşılığında marabaların yevmiyelerinin belli bir kısmını alırlar.

2012–2014 arasında yayınlanan ve 64 bölüm süren *Dila Hanım*; 2017–2018 arasında yayınlanan ve 63 bölüm süren *Yeni Gelin*; 2018’de yayınlanan ve 10 bölüm süren *Nefes Nefese*; 2016–2019 döneminde yayınlanan ve 43 bölüm süren *Sıfır Bir*; 2020–2021 arasında yayınlanan, ilk sezonu Adana’da çekilen ve 40 bölüm süren *Ramo*; 2018–2022 arasında yayınlanan ve 141 bölüm süren *Bir Zamanlar Çukurova*; 2020–2024 arasında yayınlanan, ilk üç sezonu Adana’da çekilen ve 55 bölüm süren *Sokağın Çocukları*, Adana’da çekilenler arasında öne çıkan dizilerdir. 2022’de yayınlanmaya başlayan *Kıyma*, 2023’te yayınlanmaya başlayan *Magarsus* ve yine 2023’te yayınlanmaya başlayan *Şahmaran* dizileri de Adana’da çekilmiş olup gösterimleri devam etmektedir. *Beyaz Gelincik*, *Hanımın Çiftliği*, *Dila Hanım*, *Yeni Gelin*, *Nefes Nefese*, *Ramo* ve *Bir Zamanlar Çukurova* televizyonda, anaakım kanallarda yayınlanırken; *Sıfır Bir*, *Sokağın Çocukları*, *Kıyma*, *Magarsus* ve *Şahmaran* ise farklı dijital platformlarda gösterilmiştir. Bugün halen bu diziler çevrimiçi olarak gösterimdedir².

Adana’da çekilen diziler ve filmlere dair haber ve yorumlar yerel basında sürekli yer almaktadır. Bu filmler ve diziler hakkındaki yorumlar farklılık göstermektedir. Adana’nın popüler bir şehir olması olumlu karşılanırsa da bu film ve dizilerdeki Adana ve Adanalılara dair klişeler çoğu zaman eleştirilmektedir. Örneğin Turgut Bağır (2022), Adana’da çekilen dizileri gerek iş olanaklarının artması gerek de sektörün Adana’ya ilgisinin yönelmesi nedeniyle olumlu karşılasa da söz konusu dizilerin Adana’yı ve Adanalıları son derece yüzeysel tanıttığını belirtir. Bağır, özellikle dizileri Adana’ya İstanbul perspektifinden baktığı için eleştirmektedir. Ona göre “Anadolu’ya tepeden ve ‘taşra’ genellemesiyle bakan kimi senaristler, bölge insanının dilini, karakterini, kimliğini, kültürünü, yeterince bilmeden, araştırmadan yazarken, son derece kaba klişelere, genellemelere

dayanmaktadır” (Bağır, 2022, s. 27). Bu dizilerin ortak yönü, Adana’yı tekin olmayan bir şehir, Adanalıları ise saldırgan, kaba ve kriminal kişiler olarak sunmalarındır. Bundan dolayı, Adana ve Adanalıların film ve dizilerdeki temsillerinden yola çıkarak sinema ve televizyonu içeren kültür endüstrisini ve burada üretilen kültürel metaları oluşturmak önemlidir.

Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi: Bölgesel ve Yerel Film Ekonomisi

Yeşilçam’ın 1980’lerdeki çöküşünün ardından, 1980’lerin sonuna doğru Yabancı Sermayeyi Teşvik Mevzuatında yapılan değişikliklerle ulusal dağıtım sektörü üç şirketin elinde toplanmış, bunların ikisi Hollywood stüdyolarına bağlı olduğu için Türk filmlerinin salonlara erişimi giderek zorlaşmıştır (Erus, 2007). Aynı dönemde multipleks sinema salonlarının ortaya çıkışı, gösterim alanında da sektörel güç dengelerini değiştirerek yabancı yapımların ağırlığını artırmıştır (Tüzün, 2013). Ancak, 1990’ların ortalarından itibaren ulusal film sektörü, bu yeni düzen içinde var olmanın yollarını bularak toparlanmayı başarmış ve 2010’larda pazar payını %50’lere taşımıştır. Bu oranla Türkiye, Avrupa’da yerli film izlenme oranında lider konuma gelmiş, dünya sıralamasında ise ABD, Hindistan ve Çin’in ardından yer almıştır. Üstelik Türk filmleri sadece iç pazarda yüksek gişe elde etmekle kalmamış, Berlin, Venedik ve Cannes gibi prestijli uluslararası festivallerde ödüller kazanarak küresel ölçekte de tanınırlık sağlamıştır (Uğur Tanrıöver, 2011). Bu sektörel başarı, pazarda yeni dinamiklerin oluşmasına yol açmıştır. Örneğin, AFM (AFM Uluslararası Film Prodüksiyon Ticaret ve Sanayi A.Ş.) ve Mars’ın (Mars Sinema Turizm ve Sportif Tesisler İşletmeciliği A.Ş.) birleşmesi ve CJ CGV’nin Mars Sinemaları’nı devralması gibi süreçler, sektörde yoğunlaşma ve tekelleşme tartışmalarını gündeme getirmiştir (Özdurak, 2020). 2019’un ilk günlerinde başlayan gişe gelirlerinin paylaşımı

2 Adana İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verilerine göre Covid-19 pandemisinin ardından, Nisan 2021 – Eylül 2024 döneminde Adana’da 20 dizi çekilmiştir – *Altın Çocuk*, *Bir Zamanlar Çukurova*, *Cehennem Adana’nın Altında*, *Deli Zaman*, *Fedai*, *Fırar Adana*, *Hür’riyet*, *İki Buçuk Mafya*, *Karanlık Sokaklar*, *Kod Adı Kırılmaç*, *Magarsus*, *Modern Doğu Masalları*, *Pala Yusuf*, *Sandık Kokusu*, *Sokağın Çocukları*, *Sokaklar Bizik*, *Şahmaran*, *Taşkapı Sayko*, *Tepe*, *Umut* (aktaran Torun, kişisel görüşme, 18 Eylül 2024).

krizinin –diğer bir deyişle kampanyalı bilet krizi– ateşi henüz düşmemişken, 2020’de patlak veren Covid-19 pandemisi, sektörü derinden sarsmış ve son dönemin en büyük krizlerinden birine yol açmıştır. Pandemi sürecinde sinema salonlarının kapanması, stüdyoları gösterimlerini ertelemeye ya da dijital platformlara yönelmeye itmiştir. Bu durum, geleneksel yapım, dağıtım ve gösterim zincirinin kırılmasına neden olmuş ve salonların izleyici sayısında pandemi öncesine göre %96,3’lük bir düşüş kaydedilmiştir (Erkiliç & Duruel Erkiliç, 2021; Mezda, 2021). Sektördeki bu büyük dönüşüm, yapım ve gösterim süreçlerinin yeni bir yapıya bürünmesine yol açmıştır. Pandemi sonrası dönemde, özellikle dijital platformlar ağırlık kazanırken, gişe başarısı garanti görülen, televizyon estetiğinden beslenen, basit kurgulu ve klişe anlatılara dayanan filmler salonlarda –ve ekranlarda– baskın hale gelmiştir. Bu durum, Yeşilçam’ın çöküşü sonrası inişli çıkışlı bir grafik izleyen Türk sinema sektörünün, günümüzde gişe odaklı üretim anlayışına yöneldiğini göstermektedir.

Sinema, özellikle de anaakım sinema hemen ilk günlerinden bu yana kentleri ve kent hikâyelerini merkezine almıştır. Sinema ve kent ilişkisi ise farklı bağlamlarda çok sayıda çalışmaya konu olmuştur (örneğin Aitken & Zonn, 1994; Clarke, 1997; Barber, 2004; Shiel & Fitzmaurice, 2011 ve Mennel, 2019). Filmlerde şehirlerin temsilleri genellikle ekonomik, politik, toplumsal ve kültürel dinamiklerin bir imleyeni olarak kullanılır. Örneğin kimi durumlarda şehir, sadece bir fon olarak değil, hikâyenin ana karakterlerinden biri gibi işlev görebilirken kimi durumlarda ise zenginlik, yoksulluk ve sosyal tabakalaşmayı gözler önüne seren bir sahne olabilmektedir. Mekânın sosyo-ekonomik yapıyı nasıl temsil ettiği ve filmlerin toplumsal adalet, soylulaştırma veya göç gibi temalarla nasıl ilişkilendirildiği bu çalışmaların konularındandır. Kimi durumlarda da filmin türüyle, filme konu edilen şehrin ilişkisi önemli olabilir. Örneğin, *noir* filmlerde şehir karanlık, tehlikeli ve adeta sakinlerini hapseden bir labirent gibi gösterilirken, romantik komedilerde şehir daha çok bir buluşma veya kişisel keşif alanı olabilmektedir. Anaakım sinemada ise şehir temsilleri, filmlerin gişe başarısında önemli

bir rol oynayabilir çünkü şehirler, izleyiciye görsel çekicilik, tanıdıklık veya egzotik bir deneyim sunar. Kimi zaman filmdeki şehrin tanınırlığı ve cazibesıyla seyircinin ilgisi çekilmeye çalışılır. Örneğin, New York, Roma veya Paris gibi şehirler hem yerel hem de küresel izleyiciler için cazip olabilir. Şehirlerin bu ikonik temsilleri, filmin pazarlanabilirliğini artırır ve gişe başarısına katkıda bulunabilir. Bazı anaakım filmler ise küresel bir izleyici kitlesine hitap etmek amacıyla uluslararası şehirlerde geçer. Örneğin, Marvel filmleri ya da James Bond serisi, birden fazla uluslararası şehri kapsayan maceralarla gişe başarısını garanti eder. Bu filmler, şehirleri küresel bir hikâyenin parçası haline getirerek, izleyicinin farklı kültürlerle olan ilgisini tetikler.

Adana’nın Türk sinemasındaki temsilleri özellikle ekonomik, toplumsal ve kültürel bağlamlarda önemli bir yer tutar. Şehir hem tarıma dayalı yapısıyla hem de yerel karakteriyle birçok filmde öne çıkarılmıştır. Adana genellikle kent-kır çatışmasını, sınıf farklarını ve yerel kültürü işleyen anlatılara ev sahipliği yapar. Adana, Türkiye’nin en önemli tarım şehirlerinden biri olarak bilinir. Bu durum özellikle Yeşilçam döneminde işlenen temalarda kendini gösterir. Tarım işçilerinin, toprak sahipleriyle yaşadığı sınıfsal mücadeleler, Adana’nın film dünyasında bir fon olarak kullanılır. Bu anlatılar, gişe başarısında genellikle dramatik unsurlarla ve toplumsal gerçekçilikle desteklenir. Örneğin, Yılmaz Güney filmlerinde Adana, toplumsal adaletsizliklerin ve zorlu yaşam koşullarının sembolü olarak kullanılmıştır. Adana, aynı zamanda kentleşme sürecinde kırsal göçmenlerin yaşam mücadelesini yansıtır. Bu, genellikle büyük şehre göç eden insanların veya kentle kırsalın iç içe geçtiği dramatik yapılarla ele alınır. Adana’da geçen filmler, şehrin kırsaldan gelen göçmenlerin hikâyeleri üzerinden sınıf çatışmasını ve sosyal hareketliliği işler. Bununla beraber, Çukurova Bölgesi, doğal güzelliği ve geniş tarım arazileriyle sinematografik olarak dikkat çekicidir. Anaakım filmlerde bu manzaralar, filmdeki dramatik tonları güçlendirir ve görsel olarak izleyiciyi çeker. Bu görsel zenginlik, filmlerin gişe başarısına katkı sağlayan önemli bir unsurdur, çünkü izleyici için tanıdık veya egzotik bir ortam sunar.

Adana, Yeşilçam’ın altın yıllarındaki bölge işletmeciliği modeliyle ulusal film ekonomisinde önemli bir rol üstlenmiştir. Bölge işletmeciliği, devletin sinema sektörüne sınırlı müdahalede bulunduğu bir dönemde, sektörün yapım, dağıtım ve gösterim süreçlerini organize eden bir model olarak ortaya çıkmıştır (Erkılıç, 2003; Erkılıç ve Ünal, 2018). Yeşilçam’ın üretim pratikleri, özellikle 1960 sonrasında, ulusal sinemanın ekonomik yapısını ve sektörel işleyişini belirgin bir biçimde etkilemiştir (Kuyucak Esen, 2010, ss. 41–42). Faruk Kenç’in 1943 yapımı *Dertli Pınar* filmi hem İstanbul dışındaki çekimleri hem de sessiz çekim yöntemiyle Yeşilçam’a özgü maliyet düşürme stratejilerinin erken bir örneği olmuştur; çekimlerin ardından eklenen ses ve müzikle maliyetler azaltılmış, bu yöntem 1960’larda üç haftayı geçmeyen çekim takvimleriyle norm haline gelmiştir (Şener, 1970, s. 130). Bölge işletmeciliği modeli, filmlerin tematik ve türsel çeşitliliğini şekillendiren salon işletmecilerinin talepleri doğrultusunda gelişmiş ve 1980’e kadar sektöre hâkim olmuştur (Erkılıç, 2003, s. 10). Bununla birlikte, sinema sektöründe devlet desteklerinin ve yasal düzenlemelerinin eksikliği, serbest rekabet düzeninde sınırlı sermayeye ve altyapıya sahip yapımcıların hakimiyetine yol açmıştır; örneğin, 1970’te sadece iki stüdyo film platosuna sahiptir (Şener, 1970, ss. 128–129). Başlangıçta yapımcıların öz sermayesine dayanan film üretimi, 1950’lerden sonra yükselen yoğun film talebiyle beraber yeni finansman yöntemleri bulmuştur. Yeşilçam’ın kendine özgü pratikleri ve bölge işletmeciliği modeli sermayesiz film üretimini mümkün kılmıştır. Sofistike bir dizi finansman pratiğiyle, bir filmi, maliyetin %5–10’u arasında değişen miktarda nakit akışı ile üretmek mümkün olmuştur (Şener, 1970, s. 108).

Adana’nın bölge işletmeciliği modelinde istisnai bir konumu vardır. Hakan Erkılıç’ın (2003, s. 70) 1950’lerde püsanıaj memuru olarak çalışan Turan Tung’dan aktardığına göre Adana, ilk bölge işletmesidir. 1951’de kurulan Adana bölge işletmesini Samsun ve Ankara bölgeleri izlemiş, daha sonra İzmir ve Zonguldak bölgeleri kurulmuştur. Adana bölgesi, Doğu Akdeniz’den başlayarak İran sınırına kadar uzanan bir

coğrafyada, 20’den fazla şehri ve sadece şehir merkezlerinde 600’den fazla sinema salon ve açık hava sinemasını (Coş, 1969) kapsamaktadır. Şehirde faaliyet gösteren 120’ye yakın film yapım ve dağıtım şirketiyle (Çam, 2018) Adana bölge işletmesi, bu modelin mükemmel bir örneğidir. Adana bölgesi talepten gelen gücüyle, Yeşilçam merkezli sektörün üretimini etkileyebilecek kadar önemlidir (Erkılıç & Ünal, 2018; Gümüşkemer, 2018). Bugün her ne kadar şehir merkezinde sadece üç sinema kompleksi faaliyet gösterse ve talep gücünü yitirse de Adana, şehri mekân olarak kullanan suç ve aksiyon temalı filmler ve diziler kazandıkları rating ve gişe başarısının ardından yeniden popüler hale gelmiştir. Bu tarz yapımların gişe performansları, geniş kitlelere hitap eden anaakım unsurlarla dolu olduğu için, genellikle iyi seyreder. Özellikle aksiyon, mafya temaları veya yerel kültürel dokularla zenginleştirilen hikâyeler, Adana’yı dinamik ve çekici bir fon olarak kullanır. Dijital platformlar ve YouTube gibi mecralar için üretilen dizilerinde bu tema sıkça işlenmiştir. Adana’nın fon olarak kullanıldığı suç dramları hem yerel seyirciyi hem de Türkiye genelindeki anaakım izleyiciyi çekerek gişede iyi sonuçlar elde etmektedir. Bu bağlamda, Adana’yı konu alan ya da Adana’da geçen filmlerin gişe verilerini analiz etmek önemlidir. Adana’da geçen ya da Adana’yı işleyen anaakım ve sanat sineması örneklerini incelemek ve bu filmlerin gişe verilerine dayalı bir değerlendirme yapmak somut çıkarımlar yapmamıza olanak sağlamaktadır.

Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Sinema bugüne kadar hem bir sanat dalı hem de ticari bir faaliyet olarak çok farklı bağlamlarda tartışılmıştır. Örneğin Theodor W. Adorno (2007) sinemayı, kültür endüstrisi çerçevesinde ele almış ve bu bakış açısıyla sinemanın yeniden-üretim sürecinde sanattan uzaklaştığını ve sanat olma zorunluluğunun artık kalmadığını belirtmiştir. Buna göre sinemanın kapitalist endüstri içerisindeki görevi, ticari yönüyle beraber iktidarın hegemonyasını sağlamlaştırmaktır: “Sinema ve radyo günümüzde kendilerini sanatmış gibi göstermek zorunda değildir. Herhangi bir işten farklı olmadıkları hakikatini, bilerek ürettikleri

zırvaları meşrulaştıran bir ideoloji olarak kullanırlar. Onlar kendilerini endüstri diye adlandırırlar ve görevin başındaki genel müdürlerin gelirineline ilişkin rakamlar kamuya ilan edildiğinde, tüketime hazır ürünlerin toplumsal gerekliliği konusundaki kuşku dağılır” (Adorno, 2007, s. 48). Sinema endüstrisi üzerinden, kitleler iktidara dahil edilebilir, filmler iktidarın yeniden üretilmesini sağlar. Ama aynı zamanda sinema üzerinden bir karşı duruş da yaratılabilir. Dolayısıyla sinema süregiden düzene karşı bir direniş için kullanılabilecek yöntemlerden de biridir. John Fiske (2010), bu durumu popüler kültür perspektifinden ele alarak, bu karşı duruşun popüler kültürün iktidara olan direncinden kaynaklandığını ve bu kültürün kendi içerisinde çeliştiğini vurgular. Dolayısıyla gerek bir dayatma gerek de direniş biçimi olarak sinemanın kitleleri nasıl etkilediğini anlamamıza ihtiyaç vardır. Filmlerin popülaritesini –ve onların endüstriyle ilişkisini– takip etmek ya da başka bir deyişle gişe verilerinin izlerini sürmek, bunun için kullanılabilecek yöntemlerden biridir.

Bu çalışmayla iletişim ve kültürel çalışmalar bağlamında, Adana ve Adanalıların 2000 sonrasında Türk sinemasındaki işlenişinin nicel bağlamını soruşturmak amaçlanmıştır. Araştırmanın kapsamını Adana’da geçen, Adana’yı ve Adanalılığı bir biçimde yeniden-üreten, Türkiye’de çekilmiş uzun metraj kurmaca filmler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında öncelikle Box Office Türkiye, Internet Movie Database (IMDB) ve benzeri veri tabanları üzerinden “Adana’da çekilen filmler” ya da “Adana filmleri” gibi anahtar kelimelerle yapılan aramalarla; Uluslararası Altın Koza Film Festivali kataloglarının taranmasıyla ve yerel haber siteleri aracılığıyla ulaşılan filmlerden hareketle, 2000 yılı sonrasında en az bir sekansı Adana’da çekildiği görülen 32 film belirlenmiştir. Araştırmanın evrenini *Küf* (Ali Aydın, 2012), *Toprağa Uzanan Eller* (Ömer Can, 2013), *Lal* (Semir Arslanyürek, 2013), *İyi Biri* (Ayhan Sonyürek, 2014), *Kara Bela* (Burak Aksak, 2015), *Krallar Kulübü* (Tuncay Erol, 2015), *Adana İş* (Ali Adnan Özgür, 2015), *Ankara Yazı*

Veda Mektubu (Kemal Uzun, 2016), *Saftirikler* (Ali Ersen, 2016), *Dağ 2* (Alper Çağlar, 2016), *1 Kezban 1 Mahmut: Adana Yollarında* (Cenk Çelik, 2016), *Mehmet Salih* (Güven Beklen, 2016), *Deli Aşk* (Murat Dünder & Murat Kaman, 2017), *Benim Varoş Hikayem* (Yunus Ozan Korkut, 2017), *Aile Arasında* (Ozan Açıktan, 2017), *Bordo Bereliler Suriye* (Erhan Baytimur, 2017), *Müslüm* (Kethe & Can Ulkay, 2018), *Cumali Ceber 2* (Kamil Çetin, 2018), *Bende Kal* (Utku Uçar, 2018), *Güvercin* (Banu Sıvacı, 2018), *Halef* (Murat Düzgünoğlu, 2018), *Hüddam 2* (Utku Uçar, 2019), *Karışma Bende* (Kamil Çetin, 2019), *Sıfır Bir* (Kadri Beran Taşkın, 2020), *Dayı: Bir Adamın Hikayesi* (Uğur Bayraktar, 2021), *Milyonda Bir* (Semra Dünder, 2021), *Dilberay* (Kethe, 2022), *Ufo* (Onur Bilgetay, 2022), *Kendi Yolumda* (Ömer Faruk Sorak, 2022), *Hüddam 3* (Utku Uçar, 2023), *İllegal Hayatlar* (Cenk Çelik, 2023) ve *Her Şeye Rağmen* (Erdal Murat Aktaş, 2023) adlı filmler oluşturmaktadır³.

Bu araştırmanın temel yöntemini, “var olan istatistiksel veriye dayanan nicel içerik analizi” (Neuman, 2006, ss. 466–489) oluşturmaktadır. Araştırma kapsamındaki filmlerin verisine Box Office Türkiye veri tabanından ulaşılmıştır. Box Office Türkiye, 2008’de sinema filmlerinin nicel verilerini derlemek; filmlerin gösterime giriş tarihlerini bildirmek ve gösterime girmiş veya girecek olan filmler hakkındaki haberleri aktarmak için kurulmuş bir Web sitesi ve veri tabanıdır (Bakınız: <https://boxofficeturkiye.com/>). Bu Web sitesinde 1989’dan itibaren Türkiye’de gösterime giren tüm filmlerin verileri kayıt altına alınmıştır. Box Office Türkiye, filmler hakkındaki verileri, bu filmlerin dağıtım ve gösterimcilerinden alır. Tüm işletmelerden alınan veriler bir araya getirilerek filmin ülke genelindeki verisine ulaşılır. Filmlerin bilet satışı ve hasılatıyla ilgili verisi hakkında bilgi alınabilecek birçok kaynak olsa da Box Office Türkiye, bu bilgileri sistematik hale getirerek diğer kaynaklar arasından öne çıkmıştır. Resmî Web sitesinde yer alan bilgiye göre Box Office Türkiye’nin, pazartesi günleri dağıtımıcılardan

3 Çalışma kapsamında incelenen filmlerin çoğuna dijital platformlar üzerinden ulaşılabilir. Örneğin *İllegal Hayatlar* ve *Aile Arasında* filmleri Netflix; *Benim Varoş Hikayem* ise MUBI üzerinden izlenebilmektedir.

aldığı veriyle hafta sonu gişesine; cuma günleri aldığı veriyle de tüm bir haftanın gişesine ulaşır⁴.

Araştırma evreninin belirlendiği bu ön çalışmanın ardından ilk olarak, 2012–2023 döneminde Adana’da çekilen 32 film için Box Office Türkiye ve IMDB’den filmlerin vizyon yılı, yapım yılı, hafta bazında gösterim süresi, biletli seyirci sayısı, hasılatı, yönetmeni, yapım şirketi ve dağıtımıcısı gibi veriler derlenmiş ve tematik tablolara aktarılmıştır. Bu veri sayesinde filmlerin gösterim süresi, biletli seyirci sayısı ve hasılatındaki artış ve azalmalar takip edilmiştir. Bu filmlerin gişe verileri Türkiye’de çekilen diğer filmlerle kıyaslanarak, filmlerin gösterim ve dağıtım pazarındaki yeri hakkında nicel veriye de ulaşılmıştır. Nihai olarak, bu biçimde ulaşılan bulguların yorumlanmasıyla 2012 sonrasında Türk film ekonomisinde Adana filmlerinin durumu; Adana’da çekilen filmlerin dağıtım ve gösterim ekonomisindeki yeri ve Adana’da çekilen filmler bağlamında gişe ve sanat sinemasının Türkiye’deki durumu değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen filmlerin Box Office Türkiye’den derlenen nicel verileri “anaakım sinema veya gişe sineması” ile “art-house sinema veya sanat sineması” ayrımı temel alınarak yorumlanmıştır. Anaakım sinema ya da diğer deyişle gişe sineması, mümkün olduğu kadar fazla seyirciye hitap etmeyi amaçlar; esas olan gişe başarısıdır. Bu filmlerin yüksek gişeye ulaşanları blockbuster⁵ – gişe canavarı olarak da tanımlanır (Özön, 1981, s. 384, 459). Ulusal sinema ve Hollywood filmlerinin gişe rekabetine kültür endüstrisi bağlamından bakan Can Diker’e göre (2020), sinema en yaygın kültürel endüstrilerden birisi olduğu için bu filmler aynı zamanda

birer emtiadır. Bu bakış filmlerin –ve kültür politikalarının– ekonomi politik perspektiften değerlendirilmesini de mümkün kılar. Endüstri, sahip olduğu mali olanaklar sayesinde seyirciye istediği düşünciyi empoze edebilecek güce sahiptir. Çünkü endüstri sahip olduğu sermaye gücü sayesinde istediği kadar sinema salonunda istediği kadar reklam eşliğinde gösterim yapabilir. Yıldız Derya Birincioğlu (2019) bu bağlamda kültür endüstrisinin dayattığı gösterim sürecinin en fazla bağımsız filmlere zarar verdiğine dikkat çeker. Anaakımın dışında kalan filmler salon bulamamaktadır. Örneğin *Düğün Dernek 2: Sünnet* (Selçuk Aydemir, 2015) ve *Ali Baba ve Yedi Cüceler* (Cem Yılmaz, 2015) Türkiye’deki 2.300 salonun 1.700’ünde gösterilirken, Uluslararası Antalya Altın Portakal Film Festivali ve Uluslararası Adana Altın Koza Film Festivali’nde en iyi film ödülünü alan *Sarmaşık* (Tolga Karaçelik, 2015) ve *Abluka* (Emin Alper, 2015) filmleri sadece 25 sinema salonunda izleyici ile buluşabilmiştir.

Art-house sinema ya da diğer deyişle sanat sineması ise genellikle belirli bir kitleye hitap eden, tecimsel olmayan sinema olarak tanımlanır. Nejat Ulusay (2008), sanat sinemasının Hollywood’a karşı konumlanan Avrupa sinemasında öne çıkartıldığını vurgular. Avrupa Sineması, İkinci Dünya Savaşından sonra artan Hollywood hegemonyasına karşı yönetmenlerin hakimiyetindeki “farklı konu, tema ve uyuşmaları, salon zincirleri ve repertuar sinemaları, kitap, dergi ve uluslararası festivalleriyle, resmî kurumlarca da desteklenen ‘sanat sineması’ üzerinden kimliğini farklılaştırmış ve dünya pazarındaki yerini de bu anlayış çerçevesinde belirgin kılmıştır” (Ulusay, 2008, s. 127). Art-house filmler gerek teknik gerek hikâye bazında anaakım

4 Bu veri aynı zamanda sinema salonlarının MUBI, Netflix ve BluTV gibi dijital platformlarla kıyaslanmasına da olanak sağlar. Örneğin, bu veriden hareketle sinemalarda film izleyenlerin dijital platformlardaki gösterimlerden etkilendiğini söyleyebiliriz. Şubat 2019 tarihinde sinema salonlarında vizyona giren *Organize İşler: Sazan Sarmalı* (Yılmaz Erdoğan, 2019) filmi henüz vizyondayken 15 Şubat 2019’da bir dijital platform olan Netflix’te de gösterime girmiştir. Bu gelişme sonrası filmin seyirci sayısı 3’üncü hafta itibarıyla gösterildiği son hafta olan 10’uncu haftaya kadar her hafta yarı yarıya azalmıştır.

5 IMDB, blockbuster olarak değerlendirdiği filmlerin listesini oluştururken, 100.000.000 USD ve üzeri hasılat yapan filmleri esas almıştır (Bakınız: <https://www.imdb.com/list/ls564402251/>). IMDB’nin Türkiye için oluşturduğu blockbuster film listesinde ise hasılat bakımından yaklaşık 10.000.000 USD’lik filmler esas alınmıştır. 86 filmlik bu listede, bir kısmı Adana’da çekilmiş olan *Aile Arasında* ve *Müslüm* filmleri de vardır.

sinemanın çizdiği sınırlar dışına çıkan yönetmenin perspektifinin ağırlıkta olduğu filmlerden oluşur. Ali Karadoğan (2014) sanat filmlerinin kapsamının tartışmalı olduğunu belirterek bu filmlerin gerçek kavramını ele alış biçimine odaklanmıştır: “Bu gerçeğin ortaya konuş biçiminin gösterilmesi sanat filminin asıl işlerlik gösterdiği alanın belirlenmesi ve burada oynadığı işlevi de anlaşılır kılmayı beraberinde getirmektedir” (Karadoğan, 2014, s. 13). András Bálint Kovács ise (2010) sanat sinemasını bir ara biçim olarak betimler. Ona göre sanat sineması anlatıya dayalı olsa da mümkün olan en geniş seyirci kitlesini tatmin etmek için yapılmaz. Sanat sinemasının tarihselliğini incelediği eserinde bu filmlerin entelektüel seçkinlere hitap ettiğine dikkat çeker. Sanat sinemasını başat iki ilkesinin gerçekçilik ve yaratıcı dışavurum olduğunu vurgulayan David Bordwell ise (2016) sanat sinemasının gerçekçi yani psikolojik olarak karmaşık karakterler kullandığını söyler. Dolayısıyla bu karmaşık karakterlerin özellikleri anlatılan öykülere yansıyacak, bu öyküleri klasik anlatıdan ayıracaktır: “Öncelikle sanat sineması, kendisini açık bir şekilde klasik anlatı kipinin ve özellikle de olayların neden–sonuç ilişkisinin karşısında konumlar. Sanat filminde bu bağlantılar zayıflar” (Bordwell, 2016, s. 109).

Araştırmanın Bulguları ve Adana Merkezli Filmlerin Box Office Türkiye Verilerinin Değerlendirilmesi

Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) 2023 yılı verisini baz alarak yayınladığı rapora göre (TÜİK, 2024) Türkiye’de 2.618 sinema salonu bulunmaktadır. Aynı rapora göre sinema salonlarındaki toplam koltuk sayısı ise 286.603’tür. Bu salonlarda 2012–2023 döneminde 1.890 film gösterilmiş ve bu filmler için 298.764.726 adet bilet satılmıştır. Bu filmlerin 32’sinin en az bir sekansı Adana’da çekilmiştir. Son yıllarda görülen bu olağanüstü yükselişe karşın aslında Adana, uzun zamandır kendisine sinemasal dünyada yer bulamamaktaydı. Memduh Ün’ün, Adanalı yazar Muzaffer İzgü’den uyarladığı *Zıkkımın Kökü*’nden (1992) sonra 2012 yılına kadar sinema salonlarında Adana’da çekilmiş bir filme rastlanmaz; 2012’de 49. Uluslararası Antalya Altın Portakal Film Festivali’nde gösterilen *Küf* filmi,

Adana’da uzun bir aradan sonra çekilen ilk film olur. Festivalde başarı kazanan bu film ilk kez İtalya’da Venedik Film Festivali’nde gösterime girmiştir. Ulusal ve uluslararası birçok festivalde gösterilen *Küf* dünyanın birçok noktasında seyirciyle buluşmuş ve 2013’te Türkiye’de iki haftalığına gösterime girerek yerel sinema seyircisine de sunulmuştur. Hemen aynı dönemde, 2012 Kasım’ında gösterime giren ve bazı planları Adana’da çekilen *Skyfall* (Sam Mendes, 2012) filmi ile Adana, bir kez daha sinema salonlarında seyircinin karşısına çıkar. *Skyfall* Adana’nın hem Türkiye’de hem de dünyanın birçok yerinde sinema seyircisi tarafından tanınmasını sağlamıştır. Halihazırda yayınlanmakta olan dizilerin yanı sıra bu film, bir bakıma ulusal sinemacıların ilgisini de şehre yöneltmiştir. O günden bu yana şehirde çekilen 32 filmin Box Office Türkiye verisinden hareketle *Dağ 2*, *Aile Arasında*, *Müslüm*, *Kara Bela*, *Sıfır Bir*, *Dayı: Bir Adamın Hikâyesi*, *Dilberay* ve son olarak *İllegal Hayatlar*’ın anaakım filmler arasında ön plana çıktığı söylenebilir. Bu filmler arasından *Dağ 2*, *Aile Arasında* ve *Müslüm*, bir milyon seyirci barajını geçmiş ve IMDB tarafından blockbuster olarak tasnif edilmiştir.

Box Office Türkiye ve IMDB verisiyle oluşturulan Tablo 1 ve Tablo 2’de, Adana’da çekilen 14 filmin gösterime giriş yılı, gösterimde kaldığı süre (hafta bazında), hasılatı, yönetmeni ve dağıtıcısı yer almaktadır. Bu tablolarda yer alan 14 filmin çekimlerinin en az dörtte üçü Adana’da yapılmıştır ve *Ankara Yazı Veda Mektubu* dışındaki filmlerin hikâyeleri de Adana’da geçmektedir. Bu filmler dışında, ilgili dönemde Adana’da çekilen ancak sadece dijital platformlarda yayınlanan diziler, belgeseller ya da filmler de olmuştur ancak çalışmada yalnızca sinema salonlarında gösterime giren ve biletli seyirci ile buluşan uzun metraj kurmaca filmler değerlendirmeye alınmıştır. Bununla beraber, *Benim Varoş Hikâyem* adlı belgeselin tabloya dahil edilmesinin nedeni, belgeselde yer alan karakterler için oyuncuların kullanılmasıdır. Dolayısıyla bu belgesel dokü-drama olarak değerlendirilmiş ve çalışmaya dahil edilmiştir.

Tablo 1
2012’den Sonra Adana’da Çekilen ve Şehri Merkezine Alan Filmler

Filmin Adı	Yılı	Yönetmeni	Yapımcısı	Dağıtımıcısı
Küf	2012	Ali Aydın	Motiva Film & Yeni Sinemacılar	Chantier
Toprağa Uzanan Eller	2013	Ömer Can	Ömer CAN Prodüksiyon	PinemArt
Adana İşi	2015	Ali Adnan Özgür	Calion Film	Chantier
Ankara Yazı Veda Mektubu	2016	Kemal Uzun	Gala Medya	CGV Mars D.
Saftirikler	2016	Ali Ersen	Dali Yapım	Derin Film
1 Kezban 1 Mahmut: Adana Yollarında	2016	Cenk Çelik	Deli Gösterim	Chantier
Deli Aşk	2017	Murat DüNDAR & Murat Kaman	CMYLMZ Fikirsanat & NuLook Production	CGV Mars D.
Benim Varoş Hikâjem	2017	Yusuf Ozan Korkut	Film İcabı & Kalavara Film	Kurmaca Film
Bende Kal	2017	Utku Uçar	Hayal Sanat	Bir Film
Güvercin	2018	Banu Sivacı	Anagraf Film	Başka Sinema
Halef	2018	Murat DüZgünoğlu	Fikirtepe Film	Başka Sinema
Hüddam 2	2019	Utku Uçar	Hayal Sanat	TME Films
Kendi Yolumda	2022	Ömer Faruk Sorak	Athena Yapım	CGV Mars D.
İllegal Hayatlar	2023	Cenk Çelik	DMC, NETD, WOVIE, RETROPRO	CJ ENM

Kaynak: <https://boxofficeturkiye.com/yerli-filmler>.

Tablo 2
2012’den Sonra Adana’da Çekilen ve Şehri Merkezine Alan Filmlerin Hasılatı

Filmin Adı	Gösterim Yılı	Gösterim Süresi (Hafta)	Bilet Sayısı	Hasılatı (TL)
Küf	2013	2	439	4.918
Toprağa Uzanan Eller	2014	2	2.141	24.400
Adana İşi	2015	6	40.422	461.142
Ankara Yazı Veda Mektubu	2016	11	88.315	875.357
Saftirikler	2016	4	2.044	19.718
1 Kezban 1 Mahmut: Adana Yollarında	2016	13	85.065	865.025
Deli Aşk	2017	6	376.367	4.397.794
Benim Varoş Hikâjem	2017 2018	8 1	8.278 237	95.048 1.188
Bende Kal	2018	6	12.050	128.016
Güvercin	2018 2019 2020 2022	11 5 5 1	9.462 3.242 153 237	62.815 14.341 2.615 4.752
Halef	2018 2019	8 3	2.488 1.890	18.207 9.452
Hüddam 2	2019	5	36.706	548.612
Kendi Yolumda	2022 2023	5 1	34.358 239	2.082.572 4.050
İllegal Hayatlar	2023	24	677.306	45.971.641

Kaynak: <https://boxofficeturkiye.com/yerli-filmler>.

2023’ün en çok bilet satılan filmlerini gösteren Tablo 3’e göre, bu yılın en fazla gişe hasılatı elde eden filmi *İllegal Hayatlar*’dır. Bu film 677.301 adetlik bilet satışıyla, tamamı Adana’da çekilen filmler arasında en başarılı film olmuştur. Büyük popülarite kazanan film, sinemaların ardından Netflix’te de gösterilmeye başlanmıştır. Box Office Türkiye verisine göre bu film aynı zamanda, gösterime girdiği 2023’te sinemalarda en fazla izlenen beşinci filmidir ve bu nedenle Adana’da çekilen filmlerin hasılatını ve satılan bilet sayısını gösteren Tablo 2’de de diğer filmlerin arasından öne çıkmıştır. Yine Tablo 3’e göre Adana’da çekilen filmlerin yönetmenleri ve yapımcıları çeşitlilik gösterse de anaakım dağıtım şirketleri içerisinde CGV Mars Dağıtımın ve öne çıktığını söylemek mümkündür. Gösterim süresi baz alındığında *Halef*’i 8 hafta ve ardışık olmasa da *Güvercin*’i 22 hafta vizyonda tutan Başka Sinema’nın ise sanat filmleri için alan yarattığı söylenebilir. Bu da bize, Adana filmlerinin hem anaakım sinema hem de sanat sineması açısından değerlendirilmesi gereken nitelikleri olduğunu göstermektedir.

Film sektöründe uzun yıllardır, yüksek gişe geliri sağlayacak filmleri seçen ve bu filmlerin benzerlerinin yeniden-üretilmesinin neden olan dağıtımıcılar hüküm sürmektedir. Bu nedenle anaakım filmlerde dönemin popüler temaları, mekânları, müzikleri ve oyuncularını kullanılmış; gişe garantili filmler üretilmiş ve dağıtılmıştır. Benzer üretim ve dağıtım politikası bakımından CJ Group, Türkiye’de film dağıtım ve gösterim alanındaki tek el şirketlerin biridir. CGV Mars Dağıtım, CJ Entertainment and Merchandising (CJ ENM) gibi CJ Group’un dağıtım ağını oluşturan bir parçasıdır ve önemli bir tekeldir: “CGV Mars Group’un toplam dağıtım oranının neredeyse yarısını elinde tutması adil olmayan rekabet koşullarının göstergesidir” (Karabağ & Bugey, 2023, s. 307). Her ne kadar dağıtım şirketleri blockbuster filmlerle salonları doldursalar da “sanat filmi”, “art-house sinema” ya da “festival filmi” olarak adlandırılan, yüksek seyirci sayısına nadiren ulaşabilen yapımlar da biletli seyirci karşısına çıkarak ayakta kalmaya çalışmışlardır.

Tablo 3

2023 Yılında En Çok Gişe Hasılatı Elde Eden Yerli Filmler

Filmin Adı	Gösterim Tarihi	Dağıtımıcısı	Gösterim Süresi (Hafta)	2023 Yılı Hasılatı (TL)	2023 Yılı Bilet Sayısı
Rafadan Tayfa	06/01/2023	CGV Mars D.	38	170.239.757	2.853.070
Atatürk 1881-1919 (I. Film)	03/11/2023	CJ ENM	8	176.867.562	1.610.063
Ölümlü Dünya 2	01/12/2023	CJ ENM	4	187.975.877	1.470.913
Kutsal Damacana 4	20/01/2023	CJ ENM	14	75.264.923	1.147.111
İllegal Hayatlar	13/01/2023	CJ ENM	24	45.971.641	677.306
Aslan Hürkuş 3	10/11/2023	A90	7	52.625.867	548.374
Çok Aşk	27/10/2023	UIP	8	40.596.415	380.433
Kuru Otlar Üstüne	29/09/2023	Bir Film	13	38.094.731	334.578
Nefes-Yer Eksi İki	15/12/2023	CJ ENM	2	35.205.875	311.751
Murat Göğebakan	08/12/2023	TME	3	33.562.941	309.592

Kaynak: <https://boxofficeturkiye.com/yerli-filmler/2023/tum-filmler>.

Şekil 1

Adana’da çekilen ve yüksek gişe başarısı kazanan filmlerden örnekler

Dağıtımcıların, filmlerini kitlelere ulaştırmasında sinema kompleksleri etkin bir rol oynar. Hakan Erkılıç, seyir kültürünü ve sinema salonlarını incelediği çalışmasında, dağıtım şirketlerinin salon sahipleriyle anlaşarak onları yıllık olarak kendilerine bağladığını vurgular. Bu uygulama sinema salonlarının biçim ve seyir kültürü açısından değişimini beraberinde getirir. Sinema salonları, koltuk, perde, ses sistemi ve projeksiyon cihazları açısından yenilenir: “Yeni bir seyirci kitlesi sinemaya yönelirken, küreselleşmenin etkisiyle sinema salonları bölünerek, multiplex olarak adlandırılan çoklu küçük salonlardan oluşan komplekslere dönüştürülür” (Erkılıç, 2009, s. 150). Böylece sinema salonları alış-veriş merkezleri içerisindeki çoklu salonlar aracılığıyla tüketim kültürüne eklenir. Türkiye’de multiplex sinema salonları nedeniyle perde sayısı, dolayısıyla da filmin gösterim alanları artmıştır; ancak bu artış gösterime giren film çeşidine yansımaz: “Sinema sektöründe artan rekabet, sektöre yapılan yatırımların artması sinema salonu zincirlerinin ticari açıdan riskli buldukları filmleri gösterime sokmaktan kaçınmasına neden olmaktadır” (Tüzün, 2013, s. 110). Örneğin, 6 perdesi olan bir multiplex sinemada tek bir film aynı anda tüm salonlarda gösterime girebilmektedir. 2015’te Aralık ayının ilk haftasında Türkiye’deki 2.300 sinema salonunun 1.700’ünde sadece iki film –*Düğün Dernek 2: Sünnet* (Selçuk Aydemir,

2015) ve *Ali Baba ve Yedi Cüceler* (Cem Yılmaz, 2015)– gösterilmiştir; buna karşın aynı dönemde, 52. Uluslararası Antalya Altın Portakal Film Festivali’nden En İyi Film, En İyi Senaryo ve En İyi Yönetmen ödülleri alan *Sarmışık* (Tolga Karaçelik, 2015) filmi sadece 16 salonda; 22. Uluslararası Adana Altın Koza Film Festivali’nden En İyi Film Ödülünü alan ve 72. Venedik Film Festivali’nde, yönetmen Alfonso Cuarón başkanlığındaki jüri tarafından Jüri Özel Ödülüne layık görülen *Abluka* (Emin Alper, 2015) filmi ise sadece 25 salonda kendine yer bulabilmiştir (Birincioğlu, 2019, s. 83). Dahası 2023’te 30. Uluslararası Adana Altın Koza Film Festivali’nde En İyi Film Ödülünü alan *Sanki Her Şey Biraz Felaket* (Umut Subaşı, 2023) filmi sinema salonlarında gösterime girmemiş, MUBİ’de seyirciye sunulmuştur. Türkiye’de ve yurt dışında farklı festivallerde boy gösteren birçok film, *Her Şey Biraz Felaket*’le aynı kaderi paylaşmıştır.

Bununla beraber, büyük dağıtımcılara alternatif olan işletmeler de vardır ve Başka Sinema bunların en önemlisidir. Başka Sinema, 1 Kasım 2013’te Kariyo & Ababay Vakfı iş birliğiyle hayata geçirilmiştir. Gişeye göre konumlanan dağıtım sektörüne karşı, ağırlıklı olarak bağımsız filmler sunmayı amaçlamıştır (<https://www.baskasinema.com/>). Tablo 4’te Başka Sinema’nın Covid-19 pandemisinden hemen önce, 2018’de dağıtımını

Şekil 2

Adana'da çekilen ve festival başarısı kazanan bağımsız filmlerden örnekler.

üstlendiği, en yüksek seyirci sayısına ulaşan 10 film listelenmiştir. Adana'da çekilen *Güvercin*, 2018–2022 dönemindeki gösterimiyle en uzun süre aralığında gösterimde kalan film olmuştur. Film, gösterildiği dönemde 22 hafta gösterimde kalırken en uzun süre gösterimde kaldığı yıl ise ilk defa gösterime girdiği 2018 olmuştur. Film 2018'de 11 hafta boyunca gösterilmiştir. 2019 ve 2020'de 5'er hafta, 2022'de ise 1 hafta gösterimde kalmıştır. *Güvercin*'in gösterim süresi onu diğer filmlerden ayırır. Toplamda yalnızca 12.856 bilet satılan film, buna rağmen 22 hafta boyunca sinema salonlarında seyircinin karşısında çıkmıştır. Bunun sebebi Başka Sinema'nın film gösterimleri yaparken gişe odaklı hareket etmemesi olmuştur. Buna karşın 12.050 seyirciyle *Güvercin*'in gösterimine yakın bir sayıya ulaşan ve Adana'da çekilen *Bende Kal* filmi yalnızca 6 hafta gösterimde kalmıştır. Buradan, bir anaakım film örneği olmayan *Güvercin*'in gösteriminin gişeden bağımsız devam ettiği sonucuna varabiliriz. Bunun en önemli sebebi ise bu filmin dağıtımcısının bağımsız filmler için alternatif bir kaynak yaratan Başka Sinema olmasıdır. *Güvercin*, Başka Sinema'nın 2018'de gösterdiği filmler arasında en fazla izlenen 6. yapımken yerli filmler arasından en çok izlenen yapım olmuştur. Başka

Sinema, yine aynı yıl gösterime giren Adana'da çekilen *Halef*'in de dağıtımcısıdır. Başka Sinema, 2016–2023 döneminde dağıttığı 263 filme rağmen, aynı dönemde Türkiye'de dağıtılan tüm filmlerin sadece %0,50'sinin dağıtımını yapabirmiştir. *Güvercin* ve *Halef*'in ise gösterime girdiği 2018'de dağıtım ağının sadece %0,47'sinde yer almıştır.

Tablo 5'te en az bir sahnesi Adana'da çekilen ama filmin çoğunluğu Adana sahnelerinden oluşmayan ve hikâyelerinin merkezine Adana'yı almayan 16 filmin Box Office Türkiye ve IMDB'den ulaşılan verilere göre gösterime giriş yılı, hafta bazında gösterim süresi, satılan bilet sayısı ve hasılat verileri yer almaktadır. Bu filmler kısmen Adana'da çekilmiştir ve dolayısıyla bu tablodaki birçok film, şehirle kurduğu ilişki bakımından Tablo 1 ve Tablo 2'de yer alan filmlerden farklıdır. Tablo 5'teki filmler arasında en fazla bilet satışına, toplam 6.480.563 adet biletle *Müslüm* ulaşmıştır. Ardından 5.289.051'lik bilet satışıyla bir komedi filmi olan *Aile Arasında* filmi gelir⁶. *Müslüm* 39 hafta gösterimde kalarak bu alanda başı çeker. Dolayısıyla bu film hem gösterim süresi hem de satılan bilet sayısı ve gişe hasılatı bakımından Adana filmleri arasında liderdir.

6 Özellikle dijital platformların öne çıktığı yıllarda, Adana'da çekilen filmler arasında komediler ağırlıktadır. Bu yüzden Adana'da çekilmiş anaakım filmlerin önemli bir kısmı tür sineması bağlamında değerlendirilebilir. Ferhat Zengin (2017), sinemanın dijitalleşmeyle ilişkisini incelediği çalışmasında komedi filmlerinin 2011'den sonra, dört yıl içerisinde %200 arttığı sonucuna ulaşmıştır. Komedi filmlerinin oranı, üretilen tüm filmler içinde %44'e tekabül eder. Bu çalışma kapsamında incelenen, Adana'da çekilen filmlerin neredeyse %50'sinin komedi olması da bu saptama ile örtüşmektedir.

Tablo 4
2018 Yılında Başka Sinema Tarafından Dağıtılan Filmler

Filmin Adı	Gösterim Tarihi	Gösterim Süresi (Hafta)	2018 Yılı Hasılatı (TL)	2018 Yılı Bilet Sayısı
Climax	02/11/2018	36	500.796	38.587
Nelyubov	26/01/2018	20	161.688	14.984
Zimna Wojna	21/23/2018	21	193.577	13.865
Djam	19/01/2018	16	122.168	11.651
The Death of Stalin	16/03/2018	18	116.006	11.641
Güvercin	21/09/2018	11	62.815	9.462
You Were Never Really Here	25/05/2018	12	108.257	8.936
Transit	07/09/2018	14	98.201	8.565
Twarz	24/08/2018	14	79.933	8.369
Film Stars Don't Die in Liverpool	27/04/2018	11	91.780	8.327

Kaynak: <https://boxofficeturkiye.com/dagitimci/baska-sinema--767/yillara-gore/2018>.

Tablo 5
2012'den Sonra, Kısmen Adana'da Çekilen Filmlerin Hasılat Bilgisi

Filmin Adı	Gösterim Yılı	Gösterim Süresi (Hafta)	Bilet Sayısı	Hasılatı (TL)
Lal	2014 2015	22 1	10.385 237	98.337 1.186
İyi Biri	2015	8	7.681	66.299
Krallar Kulübü	2015	7	25.914	254.729
Kara Bela	2015 2016	12 2	892.195 448	10.129.866 2.923
Dağ II	2016 2017 2018	8 26 3	2.859.173 738.069 2.758	31.817.375 8.857.940 19.384
Bordo Bereliler Suriye	2017	6	110.948	1.271.744
Aile Arasında	2017 2018	4 29	3.384.109 1.904.942	43.404.778 21.151.934
Cumali Ceber 2	2018	7	188.668	2.133.742
Müslüm	2018 2019 2020	10 27 2	6.311.619 168.929 15	82.943.121 1.658.006 301
Karışma Bende	2019	4	24.881	428.351
Sıfır Bir	2020	8	868.734	15.465.217
Milyonda Bir	2021 2022	6 1	7.170 14	141.542 308
Dayı: Bir Adamın Hikâyesi	2021 2022	3 16	381.993 94.651	8.763.067 2.163.943
Dilberay	2022	18	686.495	18.555.172
Her Şeye Rağmen	2023	1	1.671	165.387
Hüddam 3	2023	14	33.763	2.742.862

Kaynak: <https://boxofficeturkiye.com/yerli-filmler>.

Aşağıda yer alan Tablo 6’ya ise Tablo 5’te yer alan filmlerin yapım yılı, yönetmeni, yapımcısı ve dağıtımına dair veri aktarılmıştır. Bu tabloda görüldüğü üzere, Adana’da çekilen filmlerin yapımcıları ve yönetmenleri Tablo 1’de olduğu gibi çeşitlilik gösterirken, CGV Mars Group’un öne çıkmasıyla beraber dağıtım sektöründeki tekelleşme daha da belirginleşir.

Covid-19 pandemisi öncesi 2015–2018 arası dönemde en fazla bilet satış sayısına ulaşan dağıtım şirketi olan CGV Mars Group, Adana’da çekilen filmler içerisinde en fazla izlenen 5 filmin de – *Müslüm*, *Aile Arasında*, *Dağ 2*, *Kara Bela*, *Sıfır Bir*– dağıtımını yapmıştır. CGV Mars Group’un filmleri için satılan biletler 2015–2018 döneminde toplam bilet satışının %34,95’ini oluşturmuştur. Tablo 7’de de görüldüğü gibi, CGV Mars Group 2018’de en

fazla bilet satılan ilk üç film olan *Müslüm*, *Arif V 216* (Kıvanç Baruönü, 2018) ve *Ailecek Şaşkınlık* (Selçuk Aydemir, 2018) filmlerinin de dağıtımını üstlenerek seyircilerin %43,52’sine ulaşmıştır. Bu bakımdan da ulusal dağıtım alanında belirleyici olmuştur. Ancak CGV Mars Group, Covid-19 pandemisi nedeniyle sinemaların kısıtlandığı yıl olan 2019’da CJ ENM ve UIP Türkiye’nin gerisinde kalarak zirvedeki yerini kaybetmiştir. CJ ENM son yıllarda gişe ve hasılat bakımından öne çıkan 2020 yapımı *Dilberay* ve 2023 yapımı *İllegal Hayatlar* filmlerinin dağıtımını yapmıştır. CJ ENM Dağıtım da CGV Mars Dağıtım gibi Güney Kore menşeli CJ Group’un bir parçasıdır.

Tablo 6
2012’den Sonra, Kısmen Adana’da Çekilen Filmler

Filmin Adı	Yılı	Yönetmeni	Yapımcısı	Dağıtımıcısı
Lal	2013	Semir Aslanyürek	Aslanyürek Yapım	Chantier
İyi Biri	2014	Ayhan Sonyürek	Anatolian Productions	Bir Film
Krallar Kulübü	2014	Tuncay Erol	Minevra Film	Bir Film
Kara Bela	2015	Burak Aksak	BKM	CGV Mars D.
Dağ 2	2016	Alper Çağlar	Çağlar Arts & Insignia	CGV Mars D.
Bordo Bereliler Suriye	2017	Erhan Baytimur	16 Yapım Medya	CGV Mars D.
Aile Arasında	2017	Ozan Açıktan	BKM	CGV Mars D.
Cumali Ceber 2	2018	Kamil Çetin	RETROPRO & Chantier	Chantier
Müslüm	2018	Ketche & Can Ulkay	Dijital Yapım Evi	CGV Mars D.
Karışma Bende 2	2019	Kamil Çetin	ILS Vision & TN Yapım	CGV Mars D.
Sıfır Bir	2019	Kadri Beran Taşkın	Sıfır Bir Yapım	CGV Mars D.
Milyonda Bir	2021	Semra Dünder	Patron Film	CGV Mars D.
Dayı: Bir Adamın Hikâyesi	2021	Uğur Bayraktar	Ubay Film & Zeynep Film	CGV Mars D.
Dilberay	2021	Ketche	Aytaç Medya & Fikri Harika Prodüksiyon	CJ ENM
Her Şeye Rağmen	2023	Erdal Murat Aktaş	Verway	CGV Mars D.
Hüddam 3	2023	Utku Uçar	Hayal Sanat & Vagon Film	Bir Film

Kaynak: <https://boxofficeturkiye.com/yerli-filmler>.

Tablo 7
2018 Yılında Yüksek Hasılat Elde Eden Filmler

Filmin Adı	Gösterim Tarihi	Dağıtımıcısı	Gösterim Süresi (Hafta)	2018 Yılı Hasılatı (TL)	2018 Yılı Bilet Sayısı
Müslüm	26/10/2018	CGV Mars D.	10	82.943.121	6.311.619
Arif V 216	05/01/2018	CGV Mars D.	20	62.986.200	4.968.462
Ailecek Şaşkıncınız	02/03/2018	CGV Mars D.	23	44.688.478	4.034.858
Yol Arkadaşım	12/09/2018	CJ ENM	12	29.777.664	2.335.718
Deliha	12/01/2018	CGV Mars D.	19	24.589.811	2.106.154

Kaynak: <https://boxofficeturkiye.com/yerli-filmler/2018/tum-filmler>.

Tablo 8’de görüldüğü gibi, 2013–2023 döneminde Türkiye’de toplam 1.890 yerli film gösterime girmiştir. Bu filmlerin 32’sinin en az bir sekansı Adana’da çekilmiştir. Film festivalleri sırasında seyirciyle buluşan ancak sinemalarda ticari olarak gösterime girmeyen filmlerle, uluslararası yapımlarla ve yine yalnızca dijital platformlarda gösterilen filmlerle birlikte bu sayı 35’e yükselmektedir. Buradan hareketle, bu dönemde en az bir sekansı Adana’da çekilen filmlerden yılda ortalama olarak 3’ünün ulusal sinemalarda gösterime girdiği sonucuna ulaşılmaktadır. 2018, 230 filmle en fazla yerli filmin gösterime girdiği yılken aynı zamanda 5 filmle Adana’nın sinema

salonlarında en fazla yer aldığı yıldır. 2018’den sonra gösterime giren film sayısı yapımcı ve sinema salonu işletmecileri arasında kampanyalı bilet satışları yüzünden çıkan ve sinema kanununda değişiklik yapılmasına neden olacak kadar büyüyen krize, Covid-19 pandemisine ve takip eden yıllardaki ekonomik krize bağlı olarak, 2022 yılına kadar kademeli biçimde azalmıştır. Bugün hâlâ 2018’de gösterime giren yerli yapım sayısına ulaşamamıştır. 2018 aynı zamanda 44.635.574’lük bilet satışıyla en fazla sinema seyircisinin sinema salonlarında yer aldığı yıldır. Bu yıldan itibaren satılan bilet sayısı, gösterime giren film sayısı ile doğru orantılı olarak 2022’ye kadar azalmıştır.

Tablo 8
2012–2023 Döneminde Gösterime Giren Tüm Yerli Filmlerle Adana’da Çekilen Filmlerin Hasılatının Yıl Bazında Karşılaştırılması

	Toplam Bilet Sayısı	Adana Filmleri İçin Satılan Bilet Sayısı	Bilet Satış Oranı	Toplam Hasılatı (TL)	Adana Filmlerini Hasılatı (TL)	Hasılat Oranı	Film Sayısı	Adana Filmlerinin Sayısı	Ortalama Bilet Fiyatı (TL)
2013	29.042.078	11.061	%0,03	270.759.521	104.441	%0,03	142	2	9,32
2014	35.777.989	12.526	%0,03	358.412.968	122.737	%0,03	168	2	10,02
2015	34.273.257	966.449	%2,81	362.560.588	10.913.222	%3,01	181	3	10,5
2016	31.102.760	3.035.045	%9,75	350.833.282	33.580.398	%9,57	175	4	11,28
2017	40.325.495	4.617.771	%11,45	473.617.957	58.027.304	%12,25	185	4	11,74
2018	44.635.574	8.243.556	%18,46	544.780.356	106.458.407	%19,53	230	5	12,21
2019	33.790.600	235.648	%0,69	532.711.165	2.658.772	%0,49	201	2	15,77
2020	13.957.721	868.902	%6,22	235.262.644	15.468.133	%6,57	109	1	16,86
2021	2.907.816	389.163	%13,38	55.167.157	8.904.609	%16,14	96	2	18,97
2022	18.990.972	815.755	%4,29	631.941.258	22.806.747	%3,60	216	2	33,28
2023	13.960.464	712.979	%5,10	1.199.254.489	48.883.940	%4,07	187	3	85,90
Total	298.764.726	19.908.855	%6,66	5.015.301.385	307.928.710	%6,13	1.890	30	

Kaynak: <https://boxofficeturkiye.com/yerli-filmler>.

Covid-19 pandemisi dolayısıyla, büyük bir bölümünde sinema salonlarının kapalı olduğu ve aynı anda sadece sınırlı sayıda seyircinin kabul edildiği 2021, 96 filmle en az yerli filmin gösterime girdiği yıl olmuştur. Bununla beraber 2021, 2012–2023 döneminde sinemaların yerli filmlerden en az hasılat elde ettiği yıldır. Bu yılda yalnızca 2.907.816 adet bilet satılmıştır. Aynı yıl, Adana’da çekilen *Milyonda Bir* ve *Dayı: Bir Adamın Hikâyesi* filmleri gösterime girmiştir. Covid-19 pandemisi tedbirlerinin kaldırılmasıyla, 2022’den itibaren gösterime giren yerli film sayısında büyük bir artış yaşanmıştır. 2022’de 216 adet film –bir önceki yılın iki katından fazla– sinema salonlarında seyircinin karşısına çıkar. 2022, 2018’den sonra en fazla filmin gösterime girdiği yıldır. Diğer yandan 2022 yılından itibaren ekonomik krizin etkileri daha yoğun hissedilmektedir. Bilet fiyatları bir önceki yılın ortalamasına göre 15 TL artarak 33,28 TL olmuştur. Bu durum bir önceki yıla göre ortalama bilet fiyatlarında %82 oranında bir artış gerçekleştiğini göstermektedir⁷. Bilet fiyatlarındaki artış nedeniyle, 2022’de 18.990.972 adet olarak gerçekleşen toplam bilet sayısı pandemiden önceki dönemin yarısına dahi ulaşılmasa da –2018’in toplam bilet sayısı 44.635.574 adettir–, 2022, 631.941.258 TL’lik gelire 2023’ten sonra en yüksek gişe hasılatının gerçekleştiği yıl olmuştur.

Tablo 10’da yer alan, Adana’da çekilen filmlerden 16’sının en az bir sekansı Adana’da geçerken 14 film ise merkezine doğrudan Adana’yı almıştır. Bu 30 filmin gösterime girdiği yıllar değerlendirildiğinde, en fazla filmin gösterime girdiği yıl olan 2018’de 5 filmin –*Müslüm*, *Cumali Ceber 2*, *Bende Kal*, *Güvercin*, *Halef*– gösterime girdiği görülürken; 2020 ise 1 filmle –*Sıfır Bir*– en az Adana filminin gösterildiği yıl olmuştur. 2016–2018 ise dönemi Adana’nın sinema salonlarında en fazla temsil edildiği dönemdir. 2018’in sonunda gösterime giren, gösteriminin büyük bir kısmını da 2019’da

yapan *Müslüm* filmi, 39 haftayla Adana’nın en uzun süre sinema salonlarında izlenmesine vesile olmuştur. 2018 yılı aynı zamanda 8.240.798’lik bilet satışıyla Adana’nın en fazla seyirciyle bulunduğu yıldır. 2018’de Adana’da çekilen filmlerin bilet satışının, yerli yapımların toplam bilet satışına oranı %18,46’ya kadar yükselmiştir; 2018, bu alanda liderdir. Sadece *Müslüm* filmi 6.311.619’lik bilet satışına ulaşırken, 2017’nin sonunda gösterime giren ve 2018’de gösterimi devam eden *Aile Arasında* filmi de 1.904.942’lik bir bilet satışı başarısını yakalamıştır. *Aile Arasında*, 2017’nin en fazla bilet satışına ulaşan üçüncü yerli yapımı olurken, *Müslüm* 2018’de vizyondaki 230 yerli film arasından en fazla izlenen film olmuştur.

2016, 2017 ve 2018 yıllarında Adana’da çekilen filmlerin bilet satış sayısı genel bilet satış sayısının %13,22’sine ulaşarak Covid-19 pandemisi öncesinde Adana’nın sinemada en fazla temsil edildiği dönem olmuştur. Bu dönemin her bir yılında, satılan bilet sayısı ve hasılatıyla diğer Adana filmlerin önüne geçenler ise şöyledir: *Dağ II*, *Aile Arasında* ve *Müslüm*. 2016’da gösterime girmiş olan *Dağ II* filmi toplamda 37 hafta ve 3.600.000 adetlik bilet satışıyla 2016’da 8 hafta, 2017’de 26 hafta ve son olarak da 2018’de 3 hafta gösterimde kalarak, toplamda 40.694.699 TL hasılat elde etmiştir. 2017’de gösterime girmiş olan *Aile Arasında*, gösterime girdiği yıl 4 haftada 5.289.051 adetlik bilet satışına ulaşmıştır. 2018’de 29 hafta gösterimde kalarak 2 yıl boyunca toplam 33 hafta gösterilmiş ve 64.556.712 TL hasılat elde etmiştir. *Müslüm* filmi ise toplamda 6.480.563 biletli seyirci izlemiştir. Gösterime girdiği yıl olan 2018’de 10 hafta boyunca gösterilmiş; 2019’da ise 27 hafta gösterimde kalmış son olarak ise 2020’de 2 hafta gösterimde kalarak toplamda 39 haftalık bir gösterime ulaşmıştır. Bu film 84.601.418 TL hasılat elde etmiştir. Bahsi geçen üç film, aynı zamanda döneminin en çok izlenen, 1.000.000 adetlik bilet

7 Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası verisine göre 2022 yılı sonunda tüketici fiyatlarında gerçekleşen enflasyon (TÜFE), %64,27’dir. Bu veriye göre sinema biletlerinde, yıllık TÜFE’nin 18 puan üzerinde bir artış söz konusudur. 2023’te ortalama bilet fiyatındaki artış daha da yüksek olur ve bir önceki yıla göre yaklaşık %158’lik sıra dışı bir artıştan sonra ortalama 85,90 TL olarak gerçekleşir. 2023 yılı sonundaki yıllık TÜFE ise %62,77’dir (Yıllık enflasyon verileri için bakınız: <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Enflasyon+Verileri/Tuketici+Fiyatları>).

satış barajını aşan, dolayısıyla da blockbuster olarak anılan filmler arasındadır. 2012’de gösterime giren *Küf*, bir sonraki yıl gösterime giren *Toprağa Uzanan Eller* ile en az gösterimde kalan film olup 439 bilet satışıyla en az izlenen film ve dolayısıyla 4.918 TL ile de en az hasılat getiren film olmuştur.

2016 yapımı *Dağ II* filmi ve 2018 yapımı *Müslüm* filmi iki yılı aşkın süre gösterimde kalırken. *Güvercin* 2018’de gösterime girmiş, ağırlıklı olarak 2018’de gösterilmek üzere 2022’ye kadar 22 hafta gösterimde kalarak zaman aralığı açısından en uzun süre gösterimde kalan yapım olmuştur. *İllegal Hayatlar* ise 2023’te Adana’da çekilen filmler arasında biletli seyirci sayısı en yüksek olanıdır. *İllegal Hayatlar* aynı zamanda 2023’te en çok izlenen 10 yerli film arasında kendine beşinci sırada yer bulmuştur. Döneminde en fazla izlenen yapımlar arasında tamamı Adana’da çekilen tek filmidir. Bu başarı *İllegal Hayatlar*’ın devam filmini de getirmiştir. Devam filmi, 1 Kasım 2024’te *İllegal Hayatlar: Meclis* adıyla vizyona girmiştir.

Dağ II, *Aile Arasında*, *Müslüm*, *Sıfır Bir*, *Dayı: Bir Adamın Hikâyesi*, *Dilberay* ve *İllegal Hayatlar* filmleri gösterime girdikleri dönemde ulusal yapımlar arasında biletli seyirci sayısında ilk 10’a giren filmler olmuştur. Bu filmler içerisinde *Müslüm* ve *Dağ II* gösterime girdiği yıl yerli yapımlar arasında en çok izlenen filmlerdendir. *Dağ II* ve *Müslüm* filmleri aynı zamanda gösterime girdikleri yıl sadece yerli yapımlar arasında değil, Türkiye’de sinemalarda gösterilen bütün filmler arasından en çok izlenen filmler olmuşlardır. Bununla birlikte *Müslüm* filmi, Tablo 9’da da görüleceği üzere, Türkiye’de Box Office Türkiye verilerine göre 1989–2023 döneminde bilet satışı sıralamasının beşinci filmidir. *Aile Arasında* ise en çok bilet satılan 10’uncu film olmuştur.

Tablo 9

Türkiye’de Tüm Zamanların En Çok İzlenen Yerli Filmleri

	Filmin Adı	Gösterim Tarihi	Dağıtımıcısı	Gösterim Süresi (Hafta)	2018 Yılı Bilet Sayısı
1	Recep İvedik 5	16/02/2017	CGV Mars D.	25	7.437.050
2	Recep İvedik 4	21/02/2014	Tiglon	20	7.369.098
3	Düğün Dernek	06/12/2013	UIP Türkiye	40	6.980.070
4	Fetih 1453	16/02/2012	Tiglon	52	6.572.618
5	Müslüm	26/09/2018	CGV Mars D.	39	6.480.563
6	Düğün Dernek 2: Sünnet	04/12/2015	CGV Mars D.	21	6.073.364
8	Ayla	27/09/2017	Warner Bros. Türkiye	46	5.589.872
8	Bergen	04/03/2022	CJ ENM	28	5.484.798
9	7. Koğuştaki Mucize	22/09/2019	CJ ENM	34	5.358.135
10	Aile Arasında	01/12/2017	CGV Mars D.	33	5.289.051

Kaynak: <https://boxofficeturkiye.com/tum-zamanlar/seyirci-rekorlari/tum-filmler>.

Tablo 10
Adana’da Çekilen Filmlerin Bilet Satış Sayısına Göre Sıralaması****

	Filmin Adı	Bilet Sayısı	Filmin Türü	Yönetmeni	Dağıtım
1	Müslüm	6.480.563	Biyografi	Ketche & Can Ulkay	CGV Mars D.
2	Aile Arasında	5.289.051	Komedi	Ozan Açıktan	CGV Mars D.
3	Dağ II	3.600.000	Savaş	Alper Çağlar	CGV Mars D.
4	Kara Bela	892.643	Komedi	Burak Aksak	CGV Mars D.
5	Sıfır Bir	868.734	Suç/Aksiyon	Kadri Beran Taşkın	CGV Mars D.
6	Dilberay	686.495	Biyografi	Ketche	CJ ENM
7	İllegal Hayatlar	677.306	Komedi	Cenk Çelik	CJ ENM
8	Dayı Bir Adamın Hikâyesi	476.644	Macera/Dram	Uğur Bayraktar	CGV Mars D.
9	Deli Aşk	376.367	Komedi	Murat Dündar & Murat Kaman	CGV Mars D.
10	Cumali Ceber 2	188.668	Komedi	Kâmil Çetin	Chantier
11	Bordo Bereliler Suriye	110.948	Savaş	Erhan Baytimur	CGV Mars D.
12	Ankara Yazı Veda Mektubu	88.315	Biyografi/Tarih	Kemal Uzun	CGV Mars D.
13	1 Kezban 1 Mahmut: Adana Yollarında	85.065	Komedi	Cenk Çelik	Chantier
14	Adana İşi	40.422	Komedi	Ali Adnan Özgür	Chantier
15	Hüddam 2	36.706	Korku	Utku Uçar	TME Films
16	Kendi Yolumda	34.597	Komedi	Ömer Faruk Sorak	CGV Mars D.
17	Hüddam 3	33.763	Korku	Utku Uçar	Bir Film
18	Krallar Kulübü	25.914	Komedi	Tuncay Erol	Bir Film
19	Karışma Bende	24.888	Komedi	Kâmil Çetin	CGV Mars D.
20	Güvercin	12.856	Sanat Sineması	Banu Sivacı	Başka Sinema
21	Bende Kal	12.050	Komedi	Utku Uçar	Bir Film
22	Lal	10.622	Drama	Semir Aslanyürek	Chantier
23	Benim Varoş Hikâyem	8.512	Dokü-Drama	Yusuf Ozan Korkut	Kurmaca Film
24	İyi Biri	7.681	Komedi	Ayhan Sonyürek	Bir Film
25	Milyonda Bir	7.184	Romantik Drama	Semra Dündar	CGV Mars D.
26	Halef	4.378	Sanat Sineması	Murat Düzgünoğlu	Başka Sinema
27	Toprağa Uzanan Eller	2.141	Drama	Ömer Can	Pinem Art
28	Saftirikler	2.044	Komedi	Ali Ersen	Derin Film
29	Her Şeye Rağmen	1.671	Drama	Erdal Murat Aktaş	CGV Mars D.
30	Küf	439	Sanat Sineması	Ali Aydın	Chantier

**** Çalışmada kapsamında incelenen Ufo ve Mehmet Salih filmlerine, dağıtılmadıkları ve sinema salonlarına gösterime girmedikleri için, tablolarda yer verilmemiştir. Kaynak: <https://boxofficeturkiye.com/tum-zamanlar/seyirci-rekorlari/tum-filmler>.

Sonuç: Genel Değerlendirme ve Öneriler

Bu çalışmada en az bir sekansı Adana’da çekilen 32 filminden hareketle, Adana’da çekilen filmlerin ulusal dağıtım ve gösterim pazarındaki yeri incelenmiştir. Çalışma kapsamında 2012–2023 döneminde Adana’da çekilen 32 film değerlendirilmiştir. Öncelikle, bu dönemde Adana’da çekilen 32 filmin verisi Box Office Türkiye ve IMDB veri tabanlarından derlenmiştir. Filmlerin, yapım yılı, gösterim tarihi, hafta bazında gösterim süresi, biletli seyirci sayısı, hasılatı, yönetmeni, yapım şirketi ve dağıtımıcısını gösteren veriler tasnif edilerek tablolara aktarılmıştır. Bu verilerin işlenmesi ve tabloların yorumlanmasıyla filmlerin gösterim süresi, biletli seyirci sayısı ve hasılatındaki artış ve azalmalar takip edilmiştir. Filmler, aynı dönemde Türkiye’de çekilen diğer filmlerle kıyaslanarak 2012 sonrasında Türk film ekonomisinde Adana filmlerinin durumu ve Adana’da çekilen filmlerin dağıtım ve gösterim ekonomisindeki yeri de değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında incelenen filmler “Adana’yı merkezine alan filmler” ve “Adana’yı merkezine almayan ama en az bir sahnesi Adana’da geçen filmler” olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bununla beraber, bu filmlerin Box Office Türkiye’den derlenen nicel verileri “anaakım sinema veya gişe sineması” ile “art-house sinema veya sanat sineması” ayrımı temel alınarak yorumlanmıştır.

Çalışma kapsamında araştırılan dönemde, Adana’da her yıl en az bir film çekilmiş ve 2015’ten itibaren ise her yıl en az bir Adana filmi yüksek gişe başarısına ulaşarak blockbuster olmuştur. İlgili dönemde Adana’da çekilen ve Tablo 10’da listelenen filmlerden 11 film 100.000 biletlik satışı aşarken, üç film ise 1.000.000’un üzerinde bilet satışına ulaşmıştır. Bununla beraber, sıralamadaki ilk 9 filmle geri kalan 21 film arasında seyirci sayısı bakımından önemli fark vardır. Bu 9 film arasında en eski olan *Kara Bela* ve *Dağ 2* filmlerinde Adana fon olarak kullanılmıştır. Anaakım filmlerde Adana’nın bir karakterden ziyade fon olarak değerlendirilmesi dikkat çekicidir. Diğer yandan *Aile Arasında* ve *Deli Aşk* gibi anaakım filmlere beraber Adana ve Adanalılık popülerleşmeye başlamıştır. Bu iki filmin başarısından sonra, anaakım dizilerde de yer alan oyuncuların rol aldığı filmler çekilmeye başlanmıştır.

Adana’ya yönelen bu ilgide ve çekilen film sayısındaki artışta, gişe başarısı kadar uluslararası dağıtım şirketlerinin de rolü vardır. Adana’da çekilen anaakım filmler içerisinde gişede başarılı olanların CJ Group bünyesindeki CJ ENM ve CGV Mars Group arasında bölüşüldüğü ve bir bakıma bu filmlerin dağıtımında da tekelleşmenin hâkim olduğu görülmüştür. Levent Yaylagül (2016), küreselleşmeyle pazarların ulus-aşırı tekellerin kontrolüne girdiğini vurgular. Yaylagül’e göre bu dönemde üretim ve tüketim artmıştır. Tekelleşme süreci, film pazarında Türkiye’de etkisini gösterir. Bu süreçte Türkiye film pazarı, dünya film pazarının bir parçası haline gelmiştir. United International Pictures (UIP) ve CGV Entertainment 2012–2023 döneminde Türkiye’deki pazarın %59’una hakimdir. CGV Entertainment bünyesindeki CJ ENM ve CGV Mars Group, Adana’da çekilen ve yüksek gişe hasılatına ulaşan *Müslüm*, *Aile Arasında*, *Dağ 2*, *Kara Bela*, *Sıfır Bir*, *Dilberay*, *İllegal Hayatlar*, *Dayı: Bir Adamın Hikayesi* ve *Deli Aşk* olmak üzere toplam 9 filmin dağıtımını yapmıştır. Tüm bunların ardından, CJ Group’a bağlı bu işletmelerin, Adana’da çekilen filmlerin %50’sinin dağıtımını yaptığı görülmektedir. Buna karşın ulusal festivallerde başarı sağlayan *Güvercin* ve *Halef* gibi sanat filmleri ise seyirciye ulaşmak için gişe odaklı olmayan alternatif dağıtım şirketlerine başvurmuşlardır. Chantier, Başka Sinema ve Bir Film gibi dağıtımıcılar, bu filmler için alternatif bir mecra olmuştur.

2019’da yaşanan kampanyalı bilet krizi ve hemen ardından Covid-19 pandemisiyle sarsılan sektörde, dağıtım işletmeleri doğrudan etkilenmiştir. Bu dönemde, pandemi kısıtlamaları nedeniyle sinema salonları 17 Mart 2020 – 1 Temmuz 2020 ve 20 Kasım 2020 – 31 Aralık 2020 tarihleri arasında kapalı kalmıştır. 2021’de CJ Group bünyesindeki CJ ENM ve CGV Mars Group’un Türkiye film pazarındaki payı %25’e kadar düşmüştür. Aynı dönemde Adana’da *Milyonda Bir* (Semra Dündar, 2021) ve *Dayı: Bir Adamın Hikayesi* olmak üzere sadece iki film vizyona girerken CGV Mars Group bu iki filmin de dağıtımını yapmıştır. Covid-19 pandemisi kısıtlamalarından etkilenen 2020–2023 arasındaki dönemde CJ ENM ve CGV Mars Group haricinde sadece *Bir Film*, *Hüddam 3* (Utku Uçar,

2023) filmiyle Adana’da çekilen bir filmin dağıtımını yapmıştır. Bugün, 2024 Ekim’inde sinema salonları hâlâ Covid-19 pandemisi öncesindeki bilet satış sayılarına ulaşamamıştır. 2018’de sinema salonları 70.409.779 adetlik bilet satışı gerçekleştirirken, 2023’te pandeminin etkisinin azaltılmasına rağmen, yaklaşık %44’lük bir küçülmeye 31.542.707 adetlik bilet satışında kalmıştır. Bu dönemde CJ ENM ve CGV Mars Group 13.376.761’lik bilet satışıyla pazarın %42,41’ini oluşturmuştur. CJ Group Covid-19 pandemisi öncesindeki rakamlarının gerisinde kalsa da hâlâ film pazarında lider konumdadır.

Bu çalışmayla dağıtımçıların tekelleşerek sektöre etki ettiği bir kez daha görülmektedir. Adana’da çekilen filmler değerlendirildiğinde anaakım filmlerle sanat filmleri arasında gişeye yansıyan farklar ortaya çıkmaktadır. Çalışmada incelenen filmlerden anaakım olarak nitelenebilecekler CJ Group bünyesinde dağıtılırken, bağımsız yapımlar olan sanat filmleri Başka Sinema gibi dağıtım ağlarıyla seyirciye ulaşabilmektedir. Ne var ki ulusal ve uluslararası festivallerde ödül alan birçok film, gösterimde çok sınırlı bir süre kalabilmiştir. Başka Sinema, sanat filmleri olarak değerlendirilen *Halef*’in 11 hafta, *Güvercin*’in ise 22 hafta boyunca gösterilmesini sağlasa da bu filmler için satılan bilet sayısı son derece düşüktür. *Halef* 11 haftada 4.378, *Güvercin* ise 22 haftada 13.094 biletli seyirciye ulaşırken aynı dönemde gösterilen ve anaakım filmlerden olan *Deli Aşk* sadece 6 haftada 376.367 biletli seyirciye ulaşmıştır. Aradaki farkın bu denli açık olmasının nedeni *Deli Aşk*’ta popüler dizi oyuncularının başrollerde yer almasının yanı sıra, bu filmin dağıtımını pazarı elinde tutan CJ Group bünyesindeki CGV Mars Dağıtım şirketinin yapmasıdır.

Günümüzde, Yeşilçam’ın çöküşünün ardından bölge işletmeciliği modeli sona ermiştir ve Adana 1960–1970’lerdeki gibi bir talebi yaratacak seyirciden –ve gösterim ekonomisinden– artık yoksundur. Covid-19 pandemisi ve onu takip eden ekonomik krizin ardından bugün, 2024’ün son günlerinde Adana’da sadece üç multiplex –*Optimum Avşar*, *Adana 01 Burda Cinema Pink* ve *Paribu Cineverse M1*– 26 perde

ve yaklaşık 6.300 koltuk kapasitesiyle faaliyet göstermektedir. Ama buna karşın 2000’lerden itibaren, Adana’yı ve Adanalılığı merkezine alan dizi ve filmlerin yükselişinden bölge işletmeciliği modelinin tematik pratiklerinin hâlen devam ettiği çıkarımında bulunmak da mümkündür. Bu diziler ve filmler muhtemelen sadece Adanalı seyirciyi hedefleyerek üretilmemektedir. Ama bununla beraber bu filmlerin anlatı yapıları, temaları ve karakterleri Yeşilçam’ın hâkim anlatı yapısına, temalarına ve karakterlerine uymaktadır. Bir zamanlar, bu filmlerde pamuk ağaları ya da kabadayılar olarak görünen Adanalılar şimdinin yeni zengin ve kriminal karakterlerine dönüşmüştür. Bu bakımdan, bu filmlerle Yeşilçam’ın bölge işletmeciliği modeline uygun olarak Adana bölgesi için ürettiği filmler arasındaki tematik ilişki devam etmektedir.

Tüm bunların ardından bu çalışmayla, Adana filmlerinin ulusal sektörde, özellikle dağıtım ve gösterim alanında önemli bir ekonomik büyüklüğü olduğu görülmüştür. Adana’da çekilen filmlerden 11’inin –*Müslüm*, *Aile Arasında*, *Dağ II*, *Kara Bela*, *Sıfır Bir*, *Dilberay*, *İllegal Hayatlar*, *Dayı Bir Adamın Hikâyesi*, *Deli Aşk*, *Cumali Ceber 2*, *Bordo Bereliler Suriye*– yani şehirde bu dönemde üretilen filmlerin yaklaşık %30’unun 100.000 adetlik bilet satışını aşması – ki bu oran, Türkiye ortalamasının çok üzerindedir; Türkiye’de tüm zamanların en çok izlenen yerli filmler listesinin ilk 10 sırasında iki filmin yer alması –*Müslüm* ve *Aile Arasında*– ve çalışma kapsamında incelenen dönemde, pek çok yıl Adana filmlerinin tüm yerli film dağıtım ve gösterim ekonomisinin %10’undan fazlasını üretmesi –hatta 2018’de %20’ye yaklaşması– dikkat çekicidir. Bununla beraber, Adana’da bu kadar yoğun bir biçimde film ve dizi çekilmesi, şehrin yapım alanında da önemli bir ekonomik potansiyeli olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, şehrin bu potansiyelini yaratıcı endüstriler alanında değerlendirecek yeni akademik çalışmalara ve sektörel projelere ihtiyaç vardır. Çukurova Kalkınma Ajansı’nın son dönemdeki girişimleri bu konuda örnek gösterilebilir. Ajans, 31. Uluslararası Adana Altın Koza Film Festivali sırasında, 26 Eylül 2024 tarihinde bir *Film Endüstrisi Çalıştayı* düzenleyerek,

sektörde faaliyet gösteren kişi, kurum ve kuruluşlarla Adana’nın film endüstrisindeki yerini ve geleceğini, sektörün mevcut durumunu, Adana’da film çekimleri sırasında yaşanan sorunları, şehrin yerel ve merkezi idaresinden beklentilerini ve bu konularda gerçekleştirilebilecek somut faaliyetleri tartışmaya açmıştır. Çukurova Üniversitesi İletişim Fakültesi ve Altın Koza A.Ş. ile birlikte düzenlenen etkinliğe, resmi kurum temsilcilerinin yanı sıra, Altın Koza Film Festivali dolayısıyla o sırada Adana’da bulunan ve çoğu İstanbul merkezli olarak faaliyet gösteren yapımcılar ve yapım şirketlerinin temsilcileri katılmıştır. Çalıştayın sonuçlarının bir rapora dönüştürülerek Çukurova Kalkınma Ajansı’nın bu konudaki politikalarına bir rehber teşkil etmesi hedeflenmiştir.

Bu araştırma 2012–2023 yılları arasında vizyona giren ve yukarıda listelenen filmlerle sınırlandırılmıştır. Adana’da 2012’den önce ve 2023’ten sonra çekilen filmlerle beraber televizyon kanalları, dijital yayın platformları veya YouTube gibi mecralar için çekilen diziler bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Adana, özellikle 2000’den sonra dizi sektöründe mekân olarak sıklıkla ve yoğun olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla Adana’da çekilen dizilerin incelenmesiyle, hem Adana’nın film ve dizi sektöründeki potansiyeline hem de şehrin temsiline dair güvenilir araştırmalar gerçekleştirilmiş olacaktır. Diğer yandan Adana’nın sinemasal olarak kullanıldığı bir başka mecra ise sosyal medya platformlarıdır. Adanalı fenomen hesapların sosyal medya platformlarındaki paylaşımları geniş bir kullanıcıya ulaşmaktadır. *İllegal Hayatlar* örneğinde olduğu gibi, bu tür içerikler sinemayla –özellikle üretim açısından– doğrudan ilişkili olabilmektedir. Tıpkı filmler ve diziler gibi, sosyal medyada üretilen bu içeriklerin de ekonomik bağlamı vardır. Üstelik sosyal medyadaki bu içerik üretimi ve paylaşımının incelenmesiyle Adana’nın temsili ve şehrin kültür endüstrisi içerisinde konumu daha anlaşılır hale gelebilecektir.

Kaynaklar

- Adorno, T. W. (2007). *Kültür endüstrisi kültür yönetimi*. (N. Ülner, M. Tüzel & E. Gen, Çev.). İletişim Yayınları.
- Aitken, S. C., & Zonn, L. (Ed.). (1994). *Place, power, situation, and spectacle: a geography of film*. Rowman & Littlefield.
- Bağır, T. (2022). Adana’da çekilen diziler üzerine sesli düşünme. *Arkaplan Sanat*, 3(18), 26–27.
- Barber, S. (2004). *Projected cities: cinema and urban space*. Reaktion Books.
- Başka Sinema. (2024, Ağustos 22). Başka Sinema hakkında. <https://www.baskasinema.com>.
- Birincioğlu, Y. D. (2019). Popülist söylemin perde arkası: 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun’a dair değerlendirmeler. *Moment Dergi*, 6(1), 75–98.
- Bordwell, D. (2016). Film pratiğinin kipi olarak sanat sineması. İçinde A. Karadoğan (Editör), *Auteur Kuram ve sanat sineması üzerine* (ss. 107–118). De Ki Yayınları.
- Box Office Türkiye. (2024, Ağustos 22). Dağıtımcılar – Başka Sinema. <https://boxofficeturkiye.com/dagitimci/baska-sinema--767/yillara-gore/2018>.
- Box Office Türkiye. (2024, Ağustos 22). Hakkımızda. <https://boxofficeturkiye.com/kurumsal/hakkimizda>.
- Box Office Türkiye. (2024, Ağustos 22). Sıkça sorulan sorular. <https://boxofficeturkiye.com/kurumsal/s.s.s>.
- Box Office Türkiye. (2024, Ağustos 22). Tüm filmler seyirci rekoru – ilk 100 (1989’dan günümüze). <https://boxofficeturkiye.com/tum-zamanlar/seyirci-rekorlari/tum-filmler>.

- Box Office Türkiye. (2024, Ağustos 22). Yerli filmler – 2023 yılındaki tüm filmler. <https://boxofficeturkiye.com/yerli-filmler/2023/tum-filmler>.
- Box Office Türkiye. (2024, Ağustos 22). Yerli filmler. <https://boxofficeturkiye.com/yerli-filmler>.
- Clarke, D. B. (Ed.). (1997). *The cinematic city*. Psychology Press.
- Coş, N. (1969). Türkiye'de sinemaların dağılışı. *AS Akademik Sinema – Filmcilik Sinemacılık Dergisi*, 2, 19–26.
- Çam, A. (2018). 1960–1975 yılları arasında Adana'da filmcilik ve sinemacılık işi. *İleti-ş-im*, 28, 9–41.
- Diker, C. (2020). 2005–2020 yılları arasında verilen film destekleri üzerine eleştirel ekonomi politik bir değerlendirme. *İnsan ve İnsan*, 7(26), 139–161.
- Erkılıç, H. (2003). *Türk sinemasının ekonomik yapısı ve bu yapının sinemamıza etkileri*. [Yayımlanmamış sanatta yeterlilik tezi]. Mimar Sinan Üniversitesi.
- Erkılıç, H. (2009). Düş şatolarından çoklu salonlara değişen seyir kültürü ve sinema. *Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, 28, 143–162.
- Erkılıç, H., & Duruel Erkılıç, S. (2021). Covid-19 pandemisi sürecinde dijital platformların yükselişi: Sinema değer zincirindeki değişim sinema endüstrisini nasıl etkiler? *Ankara Üniversitesi İlef Dergisi, Özel Sayı 2*, 99–126.
- Erkılıç, H., & Ünal, R. (2018). Türkiye sinemasına özgü bir üretim tarzı olarak bölge işletmeciliği: Adana bölgesi işletmeciliği örnek olay incelemesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(3), 54–74.
- Erus, Z. (2007). Film endüstrisi ve dağıtım: 1990 sonrası Türk sinemasında dağıtım sektörü. *Selçuk İletişim*, 4(4), 5–16.
- Fiske, J. (2021). *Popüler kültürü anlamak*. (S. İrvan, Çev.). Pharmakon Yayınevi.
- Gümüşkemer, A. (2018). *1960–1980 yılları arasında Türk sineması: Bölge işletmeciliğinin Türk sinemasına yansımaları*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- IMDB. (2024, Ağustos 22). Blockbuster:2023. <https://www.imdb.com/list/ls564402251/>.
- Karabağ, Ç., & Bugey, E. (2023). Yerli sinema ve endüstri ilişkileri bağlamında dağıtım-gösterim ağlarında yoğunlaşma: CGV Mars Entertainment Group vakası. *Journal of Arts*, 6(4), 301–315.
- Karadoğan, A. (2014). *Modernizmin izini sürmek: Türkiye'de sanat sinemasının gelişimi*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Kovács, A. B. (2010). *Modernizmi Seyretmek Avrupa Sanat Sineması 1950–1980*. (E. Yılmaz, Çev.). De Ki Basım Yayım.
- Kuyucak Esen, Ş. (2010). *Türk sinemasının kilometre taşları – dönemler ve yönetmenler*. Agora Kitaplığı.
- Mennel, B. (2019). *Cities and cinema*. Routledge.
- Mezda, K. (2021). Covid 19 pandemisi sürecinin Türkiye'deki sinema salonlarına etkisi üzerine bir analiz. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi*, 8, 72–90.
- Neuman, W. L. (2006). *Toplumsal araştırma yöntemleri – nicel ve nitel yaklaşımlar 2. Cilt*. Yayıncısı Ltd.
- Özdurak, C. (2020). Birleşme ve devralmalar sonrasında Türkiye sinema sektöründeki oligopolistik yapı. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 1–17.

- Özön, N. (1981). *Sinema ve televizyon terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Shiel, M., & Fitzmaurice, T. (Ed.). (2011). *Cinema and the city: film and urban societies in a global context*. John Wiley & Sons.
- Şener, E. (1970). *Yeşilçam ve Türk sineması*. Kamera Yayınları.
- Torun, M. (18 Eylül 2024). Kişisel Görüşme.
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. (2024, Aralık 2). Tüketici fiyatları. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Enflasyon+Verileri/Tuketici+Fiyatlari>.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2024, Haziran 5). Sinema ve gösteri sanatları istatistikleri, 2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sinema-ve-Gosteri-Sanatlari-Istatistikleri-2023-53639#>.
- Tüzün, S. (2013). Multipleks sinema salonları ve Türkiye örneğinde sinema sektöründe değişen güç dengeleri. *Sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 85–115.
- Uğur Tanrıöver, H. (2011). *Türkiye’de film endüstrisinin konumu ve hedefleri*. İTO Yayınları.
- Ulusay, N. (2008). *Melez imgeler*. Dost Yayınları.
- Yaylagül, L. (2016). *Kitle iletişim kuramları*. Dipnot Yayınları.
- Zengin, F. (2017). *Türk sinemasında dijital dönüşüm*. Kalkedon Yayıncılık.

Extended Abstract

The first feature film shot in Adana was *Şehvet Kurbanı* (1940), directed by Muhsin Ertuğrul. From the 1950s onwards, while images of the city occasionally appeared in films, Adana’s people were predominantly represented in Yeşilçam cinema as cotton landlords or gangsters from Adana living in Istanbul. The first films shot entirely in Adana were *İkisi de Cesurdu* (Ferit Ceylan, 1963),

and later Yılmaz Güney’s directorial debut *Pire Nuri* (1968) and *Seyyit Han – Toprağın Gelini* (1968), both filmed simultaneously in the city. Güney produced *Umut* (1969) and *Endişe* (Şerif Gören, 1974) in Adana, contributing to the development of the city’s cinematic image. This trend continued in films such as *Bereketli Topraklar Üzerinde* (Erden Kıral, 1982) and *Zıkkımın Kökü* (Memduh Ün, 1992). However, after *Zıkkımın Kökü*, Adana gradually disappeared from the cinematic landscape, with no national films shot in the city until 2012. Since 2012, with films such as *Küf* (Ali Aydın, 2012), *Adana İşçi* (Ali Adnan Özgür, 2015), *Deli Aşk* (Murat Dünder & Murat Kaman, 2017), and *Benim Varoş Hikayem* (Yunus Ozan Korkut, 2017), Adana has once again found a place in Turkish cinema. Although the number of films shot in Adana increased after 2012, this trend was interrupted by the Covid-19 pandemic and the accompanying economic crisis. Nevertheless, Adana remains a popular location in cinema, television, and digital platforms. Representations of the city and its people have become common, particularly in TV series on platforms such as Netflix, YouTube, Gain, and BluTV.

In the context of communication and cultural studies, this research aims to examine the quantitative aspects of the representation of Adana and its people in Turkish cinema after 2000. The scope of the study includes Turkish feature-length fiction films set in Adana, which contribute to the representation of the city and its people. Thirty-two films, each with at least one sequence shot in Adana after 2000, were identified through databases such as Box Office Türkiye and IMDb, as well as catalogues from the International Golden Boll Film Festival and local news sources. The data for these films were primarily collected from Box Office Türkiye, a website that compiles quantitative data on cinema releases, reporting on film release dates, audience numbers, and other related metrics. For the 32 films shot in Adana between 2012 and 2023, data such as release year, production year, weekly screening time, ticket sales, revenue, director, production company, and distributor were compiled and organized into thematic tables. This information was used

to monitor trends in screening time, ticket sales, and revenue. By comparing the box office data of these films with other Turkish films, quantitative insights were gained into the role of these Adana films within the broader distribution and exhibition market. The films analyzed in the study are divided into two categories: ‘Adana-centered films’ and ‘films that are not Adana-centered but have at least one scene set in Adana’. In addition, the quantitative data of these films collected from Box Office Türkiye were interpreted based on the distinction between ‘mainstream cinema or box office cinema’ and ‘art-house cinema or art cinema’.

During the reporting period, at least one film was shot in Adana every year. Since 2015, at least one film shot in Adana has achieved blockbuster status annually. Among the films listed in Tables 10 and 11, eleven exceeded 100,000 ticket sales, while three exceeded 1,000,000 ticket sales. However, there is a stark contrast between the top nine films and the remaining 21 regarding audience numbers. The involvement of international distribution companies has played a significant role in the growing interest in Adana films and their box office success. Among the mainstream films shot in Adana, those that achieved box office success were distributed by CJ ENM and CGV Mars Group, revealing a monopolistic trend in the distribution market. This study underscores the monopolization of distribution and its impact on the sector. In the evaluation of films shot in Adana, there is a clear distinction between mainstream and art-house productions regarding box office performance. Mainstream films, distributed by the CJ Group, contrast with independent art films, which reach audiences through alternative networks such as Başka Sinema.

This study reveals that Adana films represent a significant economic force within the Turkish cinema sector, particularly in distribution and exhibition. The fact that 11 of the films – approximately 30% of those produced during the study period– exceeded 100,000 ticket sales, far above the Turkish national average, is a testament

to the city’s cinematic potential. Additionally, *Muslim* and *Aile Arasında* are among 10 of the most-watched domestic films of all time in Türkiye. Furthermore, Adana-based films have accounted for more than 10 percent of the domestic film distribution and exhibition market for many years, even approaching 20 percent in 2018. The large number of films and TV series produced in Adana indicates the city’s significant economic potential in the film production industry. This underscores the need for further academic research and industry initiatives to fully capitalize on Adana’s creative industry potential.

Yazar Bilgileri

Author details

“ Yüksek Lisans Öğrencisi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, batukanceyran@gmail.com, Orcid: 0009-0000-7170-3668

” (Sorumlu Yazar **Corresponding Author**) Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi İletişim Fakültesi, aydinaksu@gmail.com, Orcid: 0000-0002-4168-3093

Katkı Oranı

Author Contribution Percentage:

Birinci yazar % 50 First Author % 50

İkinci yazar % 50 Second Author % 50

Çıkar Çatışması

Conflict of Interest

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. None

Teşekkür

Acknowledgment

Bu çalışma Çukurova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenmiştir (Proje ID: 16861, Proje Kodu: SYL-2024-16861). Proje ekibi desteğinden dolayı Çukurova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimine teşekkür eder.

Kaynak Göstermek İçin

To Cite This Article

Ceyran, B. & Çam, A. (2025). 2012–2023 yılları arasında Adana’da çekilen filmlerin ulusal dağıtım ve gösterim pazarındaki yeri. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (69), 45-68. <https://doi.org/10.47998/ikad.1560523>